

**T.C.
YALOVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ**

**SURİYELİ MÜLTECİLERİN AVRUPA'DA YAŞADIĞI
SORUNLAR: AVUSTURYA VE MACARİSTAN ÖRNEĞİ**

**YÜKSEK LİSANS TEZİ
Hakan YILDIZ**

Enstitü Anabilim Dalı: ÇALIŞMA EKONOMİSİ VE ENDÜSTRİ İLİŞKİLERİ

Enstitü Bilim Dalı: SOSYAL POLİTİKA

Tez Danışmanı: Doç. Dr. Hacı Yunus TAŞ

HAZİRAN 2018

T.C.
YALOVA ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

**SURİYELİ MÜLTECİLERİN AVRUPA'DA YAŞADIĞI
SORUNLAR: AVUSTURYA VE MACARİSTAN ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ
Hakan YILDIZ

Enstitü Anabilim Dalı: ÇALIŞMA EKONOMİSİ VE ENDÜSTRİ İLİŞKİLERİ
Enstitü Bilim Dalı: SOSYAL POLİTİKA

Bu tez/..../2018 tarihinde aşağıdaki jüri tarafından oybirliği ile kabul edilmiştir.

	Adı SOYADI	Kanaati			İmza
Jüri Başkanı (Danışman)		☐ Kabul	☐ Düzeltme	☐ Ret	
Jüri Üyesi		☐ Kabul	☐ Düzeltme	☐ Ret	
Jüri Üyesi		☐ Kabul	☐ Düzeltme	☐ Ret	

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
YÜKSEK LİSANS / DOKTORA İNTİHAL YAZILIM RAPORU
BEYAN BELGESİ

Tez Başlığı: Suriyeli Mültecilerin Avrupa’da Yaşadığı Sorunlar: Avusturya Ve Macaristan Örneği

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmamın toplam 67 sayfalık kısmına ilişkin aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan ve 22/05/2018 tarihinde aşağıda ismi yazılı araştırma görevlisi tarafından şahsıma iletilen Ithenticate intihal tespit programı raporuna göre tezimin benzerlik oranı % 28’dir.

Uygulanan filtrelemeler:

1. Kaynakça hariç,
2. Alıntılar dâhil,
3. 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç.

Bu bilgiler doğrultusunda tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespiti halinde doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim.

Gereğini saygılarımla arz ederim.

İmza

Adı SOYADI : Hakan YILDIZ
Öğrenci Numarası : 147205019
Ana Bilim Dalı : Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri
Programı : Sosyal Politika
Türü : () Proje (x) Yüksek Lisans Tezi () Doktora Tezi

Taramayı Yapan Arş. Gör.
(Adı Soyadı, İmzası, Tarih)

Danışman
(Adı Soyadı, İmzası, Tarih)

ÖNSÖZ

Bu çalışmada, Suriye savaşı nedeniyle göç eden Suriyelilerin Avrupa'ya göç süreçlerinde sosyal, ekonomik ve kültürel sıkıntıları ele alınmaya çalışılmıştır. Yapılan araştırma ve incelemelere göre, Suriyeli göçmenlerin belli konularda uyum sağlamada çok fazla zorluklar yaşadıkları mültecilerin mülteci değil de geçici misafir olarak görüldükleri, birçok ekonomik ve sosyo-kültürel sorunla karşı karşıya kalmasının yanında çözüm adına üretilen politikaların yetersizliği ve özensizliği gözlemlenmiştir. Çalışmada, Suriye'de çıkan iç savaş nedeniyle meydana gelen göç olgusu sonucunda, Avusturya ve Macaristan ülkelerine göç eden göçmenlerin ekonomik ve sosyo-kültürel özellikler açısından nasıl etkilendikleri araştırılmıştır.

Bu çalışmanın hazırlık sürecinde, büyük bir sabır ve teşvik ile desteğini hiçbir zaman eksik etmeyen değerli tez danışmanım sayın Doç. Dr. H. Yunus TAŞ'a, desteğini esirgemeyen sayın Prof. Dr. Elif YÜKSEL OKTAY'a, anket çalışmalarımda Avrupa'da bağlantılar kurarak Suriyeli göçmenlerin bulunduğu kamplara erişimimi sağlayan Dr. Lukasz Kutyló'a teşekkürü borç bilirim.

Bu tez çalışması Yalova Üniversitesi BAP birimi tarafından desteklenmiştir.

İÇİNDEKİLER

BEYAN BELGESİ	i
ÖNSÖZ	ii
KISALTMALAR.....	iv
TABLO LİSTESİ	v
ŞEKİL LİSTESİ	vi
GRAFİK LİSTESİ	vii
ÖZET	viii
SUMMARY	ix
GİRİŞ.....	1
Çalışmanın Konusu	2
Çalışmanın Önemi.....	2
Çalışmanın Amacı	2
Araştırmanın Hipotezi	2
Araştırmanın Yöntem ve Teknikleri	2
Literatür İncelemesi	3
BÖLÜM 1. GÖÇ VE İLGİLİ KAVRAMLAR.....	4
1.1.Göç Kavramı	4
1.1.1.Göç Türleri	5
1.1.1.1.İç Göçler	6
1.1.1.2.Uluslararası Göçler (Dış Göçler)	6
1.1.1.2.1.Uluslararası Göçün Özellikleri	8
1.1.1.2.1.1.Ülke Sınırlarını Aşması	8
1.1.1.2.1.2.Geçici veya Kalıcı Olması	9
1.1.1.2.1.3.İsteğe Bağlı veya Zorunlu Olması.....	9
1.1.1.2.1.4.Birey, Grup veya Kitleler Tarafından Yapılması	10
1.1.1.2.1.5.Düzenli veya Düzensiz Olması	11
1.1.1.2.2.Uluslararası Göçün Etkileri	11
1.1.1.2.2.1.Göç Veren Ülkedeki Etkileri.....	12
1.1.1.2.2.2.Göç Edilen Ülkedeki Etkileri	13
1.2.Mülteci, Göçmen ve Sığınmacı Kavramları.....	15
BÖLÜM 2. ARAP BAHARI VE SURİYELİ GÖÇMENLER.....	17
2.1.Arap Baharı Süreci	17
2.2.Avrupadaki Suriyeli Mülteciler	23
2.3.Mülteci Krizinde Türkiye ve AB Arasındaki Müzakereler	31
BÖLÜM 3. AVRUPAYA SİGINAN SURİYELİLERİN DURUM	
DEĞERLENDİRMESİ: AVUSTURYA VE MACARİSTAN ARAŞTIRMASI... 35	
3.1.Araştırmanın Konusu, Amacı ve Önemi.....	35
3.2.Araştırmanın Yöntemi	35
3.2.1.Veritoplama Süreci	35
3.2.2.VeritAnaliz Süreci.....	35
3.3.Bulgular ve Yorumlar	36
SONUÇ VE ÖNERİLER	43
KAYNAKÇA	47
ÖZGEÇMİŞ.....	51
EKLER	52
EK 1.ANKET FORMU	52

KISALTMALAR

AB	: Avrupa Birliği
ABD	: Amerika Birleşik Devletleri
AA	: Anadolu Ajansı
AJ	: Al Jazeera
BM	: Birleşmiş Milletler
BMMYK	: Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
GSYH	: Gayrı Safi Yurtiçi Hasıla
GKA	: Geri Kabul Anlaşması
ISID	: Irak ve Şam İslam Devleti (Terör Örgütü)
UNWFP	: United Nations World Food Programme (Birleşmiş Milletler Dünya Gıda Programı)
UNHCR	: United Nations High Commissioner for Refugees (Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği)
NATO	: North Atlantic Treaty Organization (Kuzey Atlantik Antlaşması Örgütü)
WHO	: Dünya Sağlık Örgütü

TABLO LİSTESİ

Tablo 1: Bu ülkeye nasıl geldiniz?	36
Tablo 2: Bu ülkeye ne zaman geldiniz?.....	36
Tablo 3: Bu ülkede nasıl geçiniyorsunuz?	36
Tablo 4: Ne kadar yardım alıyorsunuz?	36
Tablo 5: Gıda veya giyim yardımı alıyor musunuz?	37
Tablo 6: Çocuk parası alıyor musunuz?	37
Tablo 7: Sağlık sigortasından faydalıyor musunuz?	37
Tablo 8: Geçim sıkıntısı yaşıyor musunuz?	37
Tablo 9: Ev-kira yardımı alıyor musunuz?	37
Tablo 10: Bu ülkede eğitimden faydalıyor musunuz?	37
Tablo 11: Nasıl bir yerde yaşıyorsunuz?	38
Tablo 12: Savaş bittiğinde ülkenize dönecek misiniz ?.....	38
Tablo 13: Kültür ve entegrasyon sorunu yaşıyor musunuz?.....	38
Tablo 14: Dil veya meslek kurslarından faydalıyor musunuz?	38
Tablo 15: Hangi meslek veya dili öğreniyorsunuz?	39
Tablo 16: Devlet işçi kurumuna kayıtlı mısınız?	39
Tablo 17: Devlet tanıma durumunuz nedir?	39
Tablo 18: Devlet olanaklarından memnun musunuz?	39
Tablo 19: Dinsel ve toplumsal ayrımcılığa maruz kaldınız mı?	39
Tablo 20: Savaş sonrası ülkesine dönmeyi düşüneneler ile yaşadıkları ülke karşılaştırması	40
Tablo 21: Ülkeye giriş yöntemi ile savaş sonrası ülkesine geri dönme karşılaştırması	40
Tablo 22: Yaşadıkları yer ile ayrımcılığa tabi olma karşılaştırması	40
Tablo 23: Ülkeye geliş zamanı ile entegrasyon sorunu yaşama karşılaştırması	41
Tablo 24: Alınan yardım ile devlet olanaklarından memnuniyet karşılaştırması	41
Tablo 25: Devlet olanaklarından memnuniyet ile geçim yolları karşılaştırması	41
Tablo 26: Alınan yardımlar ile devlet olanaklarından memnuniyet karşılaştırması	41
Tablo 27: Öğrenilen dil ile ayrımcılığa maruz kalma karşılaştırması	42

ŞEKİL LİSTESİ

Şekil 1: UNHCR Suriyeli Mültecilerin Bölge Ülkelerine Dağılımı.....	19
Şekil 2: Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerin İlk 10 İle Göre Dağılımı.....	20
Şekil 3: Balkanlarda Mülteci Krizi, Sınır Örülen Tel Örgüler	30

GRAFİK LİSTESİ

Grafik 1: Yıllar İtibari İle Uluslararası Göçmen Sayıları (milyon)	8
Grafik 2: Ülkelere Göre Mülteci Alımları.....	29
Grafik 3: Ülkelere Göre Mülteci Kabul Sayıları	31

Yalova Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Yüksek Lisans Tez Özeti

Tezin Başlığı: Suriyeli Mültecilerin Avrupa’da Yaşadığı Sorunlar: Avusturya ve Macaristan Örneği

Tezin Yazarı: Hakan Yıldız

Danışman: Doç. Dr. H. Yunus Taş

Kabul Tarihi: 07.06.2018

Sayfa Sayısı : 67

Ana Bilim Dalı: Çal. Eko. Ve End. İlişkileri

Bilim Dalı: Sosyal Politika

İnsanlık tarihi ile başladığı kabul edilen göç olgusunun günümüzdeki en önemli yansımalarının başında, uluslararası göç ve yaşa dışı göç gelmektedir. Küreselleşme ile birlikte ekonomik düzenin uluslararası boyutta kazandığı yaygınlık, iletişim ve ulaşım teknolojilerinde yaşanan ilerlemeler insanların da ülkeler arasındaki hareketini ve göç olarak adlandırılan uzun süreli yerleşmelerini arttırmış durumdadır. Bugün, uluslararası göç boyutundan dolayı, farklı kültürlerde bir araya gelerek daha fazla insan birlikte çalışıyor ve birlikte yaşıyor. Uluslararası göç, çok farklı kültürlerden gelen bireylerin etkileşimi ile ortaya çıkan kültürel uyum sorunlarını beraberinde getirmektedir. Bu bakımdan kültürlerarası iletişim disiplininin öneminin arttığı görülmektedir. Farklı coğrafyalar arasındaki insanların hareketi, bireysel veya küçük topluluklarla olabildiği gibi özellikle savaş durumunda kitle düzeyinde ayrılabilir. Dünyanın birçok yerinde yaşanan zorunlu göçler var. Ekonomik olarak değil, savaş nedeniyle yaşamak için diğer bölgelere gidilmeye çalışılıyor. Göçmenler, savaştan kaçıp güven içinde yaşayacakları yerleri tercih ediyor. Suriye savaşının altıncı yılında, Suriyeli göçmenlerin yaşadıkları dramın devam ediyor olması, gelecekleri açısından ciddi endişeler yaratmaktadır. Ülkemizde de, sayısı milyonları aşan sığınmacı ve mültecinin bulunduğu ve birçoğunun sınır illere, yakın kentlere ve iç kesimlere doğru göç ettiği bilinmektedir. Ancak bir de kaçak yollardan Avrupa ülkelerine de girişler olmaktadır. Gelmeye devam eden sığınmacı ve mülteciler, göç ettikleri kentlerde uyum sorunu yaşamakta ve kentsel değişimlere de yol açmaktadırlar. Bu doğrultuda, bir durum değerlendirmesi olan çalışmamızın ana amacı, Suriye’deki iç savaş nedeniyle, Avusturya ve Macaristan ülkelerine göç eden mültecilerin, yaşadıkları sosyal, ekonomik ve kültürel sıkıntıların gözlemlenmesi ve sonuçların tespitidir.

Anahtar kelimeler: Göç, Uluslararası göç, Suriyeli göçmenler, Göç nedenleri

Yalova University, Insitute of Social Sciences, Master Thesis Summary

Thesis Title : Problems of Syrian Refugees in Europe: Austria and Hungary Sample	
Thesis Author : Hakan Yıldız	Advisor : Doç. Dr. H. Yunus Taş
Date of Acceptance : 07.06.2018	Number of pages : 67
Department : Labour Economics and Industrial Relations Field of Study : Social Policy	
<p>What is considered to be the beginning of human history, one of the most important reflections today is international migration and illegal immigration. With globalization, the prevalence of the economic order on the international scale, the progress made in communication and transportation technologies, has also increased immigration the long-term settlement of people. Today, due to the size of international migration, more people come together and live together in different cultures. International migration brings with it the problems of cultural harmony that arise from the interaction of individuals from many different cultures. In this respect, it seems that the importance of intercultural communication discipline is increased. The movement of people between different geographies can be divided at the mass level, especially in the case of war, as is the case with individual or small communities. There are forced migrations in many parts of the world. It is not economically trying to go to other regions to live, it is because of war. Immigrants prefer places where they can run away from war and live in safety. In the sixth year of the Syrian war, the continuing drama of the Syrian immigrants is causing serious worries for their future. In our country, it is known that as many as millions of asylum-seekers and refugees are present, and some migrate to border areas, nearby cities and inner areas. However, there are also entries into European countries from illegal roads. Asylum seekers and refugees continue to come and they also cause urban change. In this respect, the main aim of our work as a case study is to observe the social, economic and cultural problems experienced by the refugees who migrated to the Austrian and Hungarian countries due to the civil war in Syria and the results.</p>	
Anahtar kelimeler : Immigration, International Immigration, Syrian Refugees,	

GİRİŞ

Küreselleşmenin insani boyutu olarak adlandırılan ‘göç’ devletleri kültür, ekonomi ve siyasi olarak geniş bir şekilde etkilemektedir. Küreselleşme ile beraber dünyada göç hareketleri yoğunlaşmış hem legal göç hem illegal göç hem de iltica hareketlerinin sayısı büyük sayılara ulaşmış daha çok ülkeyi etki altına alır duruma gelmiştir. İnsanlık tarihi boyunca yaşanan göç, toplumları sosyal, ekonomik ve kültürel yönlerden şekillendiren bir olgu olmuştur. Küreselleşmenin ortaya koyduğu yeni düzen içerisinde göç dalgası çok daha yoğun bir şekilde yaşanmaya başlamıştır. Dönem dönem şekil değiştiren göç hareketleri, dünya uluslarının hayatını derinden etkilemiştir. Endüstrileşme ile ortaya çıkan kentleşme hareketleri ile kırsal alanlardan kentsel alanlara ekonomik temelli göçler, tarih sayfalarında periyodik olarak yer almıştır.

Göç, birinin yeni koşullara adapte olabilmesi veya doğal, ekonomik, politik vb. ihtiyaçların bir sonucu olarak yaşadığı topluluktan uzaklaşıp başka bir kolektif yaşama yönelik harekete geçtiği süreçtir. Göçmenlik olgusunun başlıca nedeni, insanların geçimini sağlamak ve burada bir iş bulabilmek için daha elverişli yerlere gitmek, çeşitli fırsatlardan yararlanmak ve yerleşmektir. Başka bir şekilde ifade etmek gerekirse göç, bir idari yerleşim birimini terk edip oturma bölgesini daimî ya da uzun vadeli şekilde değiştirme eylemi anlamını belirtmektedir. Veya göç, bireylerin gelecekteki hayatlarının ya bir kesimini ya da geri kalanını yaşamak üzere bir yerden başka bir yere yerleşmek gayesiyle uygulamış oldukları coğrafi nitelikli yer değiştirme olayıdır.

Uluslararası düzeyde göç durumunda, ülkeler tarafından uygulanan politikalar da önemli bir göç nedeni olabilir. Bazı ülkeler, göçmenleri nüfus kısıtlıklarını telafi etmek ve işgücü sıkıntılarını kapatmak için göçmen kabul edebilir. İkinci Dünya Savaşı'ndan sonra hızlı toparlanma sürecine giren ve bunu yapmak için gereken yeterli iş gücüne sahip olmayan Batı Avrupa ülkelerinin göçmen işçileri Batı Avrupa'ya davet etme politikaları örnek gösterilebilir. Ancak bunun tersini düşünürsek, ülkenin savaşta olması da zorunlu göçe neden olur. Günümüzde, küreselleşmenin etkisiyle tarihin hiçbir döneminde görülmeyen belirgin ve kitleler halinde yoğun bir göç dalgası yaşanmaktadır. Günümüzde yaşanan uluslararası kitlesel göçlerin en önemli sebebi, göç veren ülkelerde yaşanan iç savaş ve huzursuzluk ortamıdır. Savaş sonucu ortaya çıkan ölüm ve yıkım gibi çeşitli şiddet durumlarından kaçmak için insanlar mal mülk düşünmeksizin bırakarak göç etmektedirler.

Savaş Suriye’de durmaksızın 6 yıldır sürmektedir ve 8 milyon civarında Suriyeli ülkesini terk etmiştir. Hayatta kalmak, daha iyi bir yaşama erişebilmek için milyonlarca insan yine yollara koyulmuştur. Resmi rakamlara göre Türkiye'nin 1,9 milyon kişiyle en çok Suriyeli sığınmacının bulunduğu ülke olarak belirtilen raporda, Türkiye'yi, Lübnan, Ürdün ve Irak'ın takip ettiği kaydedilmiştir. Bu büyük kitle Türkiye'nin neredeyse tamamına yayılmış durumdadır. Eğitim, sağlık, güvenlik, istihdam gibi onlarca yaşam alanında Suriyeli mültecilerin ve yerel halkın karşı karşıya olduğu sorunlar bulunmaktadır. Böylesine geniş çapta ve sonu belirsiz göç dalgasını karşılamak elbette ki kolay bir iş değildir. Göçün başladığı zamanlarda geçici olduğu sanılan göçmenlerin, tamamının olmasa dahi büyük bir çoğunluğunun kalmayı düşündüğü gerçeği ile karşı karşıya olduğumuz söylenebilmektedir. Her ne kadar maddi, sosyal, sağlık, eğitim gibi sorunları

olsa da savaşı görmüş ve yaşamış olan Suriyeli göçmenlerin geri dönmeyi düşünmemeye arzusunu bir nebze de olsa anlamak gerekmektedir.

Çalışmanın Konusu

Ortadoğu ve Kuzey Afrika’da Arap Baharı sonrasında ortaya çıkan iç savaşlar sonucunda dünya üzerindeki mülteci sayısı İkinci Dünya Savaşı’ndan beri en yüksek seviyeye ulaştı. Suriye iç savaşının ürettiği mültecilerin Türkiye, Ürdün ve Lübnan gibi ülkelere misafir edilmelerinden dolayı Avrupa uzunca bir dönem bu sorunla yüzleşmedi. 2015 yılının başından itibaren mültecilerin Avrupa’ya doğru hareketlenmesiyle birlikte mülteci meselesi genelde AB’nin de sorunu haline geldi. Geline nokta mülteci krizi Türkiye, Almanya ve AB üçgeninde birçok farklı konuyla ilintili karmaşık bir müzakere sürecinin konusu olmuştur. Bu bağlamda yürüttüğümüz çalışma Avrupa ve Türkiye’de bulunan Suriyelilerin yaşam koşullarını mercek altına almaktadır.

Çalışmanın Önemi

Suriyeli göçmenler sığındıkları ülkelerde sosyal, ekonomik, toplumsal, siyasal ve kültürel birtakım sorunlara sebebiyet vermektedirler. Bu sorun her geçen gün derinleşmekte ve Suriyeli göçmenlere kucak açan ülkelere maddi ve manevi sorumluluklar yüklemektedir. Çalışmamızın Avrupa’da yer alan mülteci kamplarındaki duruma ışık tutması önem arz etmektedir.

Çalışmanın Amacı

Bu analizin amacı, AB genelinde Avusturya ve Macaristan özelinde özellikle Arap Baharı’nın başlangıcından itibaren takip ettikleri mülteci politikasını, Avusturya ve Macaristan’da bulunan Suriyeli mültecilerin durumlarını gözlemlemektir.

Araştırmanın Hipotezi

1. Avrupa’da yer alan mülteci kamplarındaki Suriyeliler durumlarından memnun değildir.
2. Türkiye’nin Suriyeli mültecilere karşı tutumu Avrupa ülkelerinin tutumundan daha hoşgörülüdür.

Araştırmanın Yöntem ve Teknikleri

Çalışmada kullanılan yöntemler; örnekleme, anket sorularının hazırlanması, anketlerin yapılması ve analiz aşamaları olmak üzere ayrı ayrı olarak değerlendirilmiştir. Ayrıca alan araştırması için de katılımcı gözlem ve anket uygulaması öngörülmüştür. Uygulama evreni olarak Avusturya ve Macaristan ülkeleri seçilmiştir. Avusturya ve Macaristan’da bulunan anket uygulanmıştır. Ülkelerin katı politikaları sebebiyle Suriyeli mültecilere büyük uğraşlar sonucu ulaşıp anket uygulanmıştır. Alan araştırmasından elde edilen veriler bilgisayar ortamına aktarılmış ve SPSS 20. programında her bir soruya verilen cevapların yüzdesel dağılımı tablolar haline getirilmiştir. Güvenilirlik analizi yapılmış, güvenilirliği

olan değişkenler değerlendirmeye alınmıştır. Üлке değişkenleri arasındaki ilişki karşılaştırılmalı olarak analiz edilmiştir.

Avusturya ve Macaristan ülkelerinin Suriyelilere karşı olan algıları ve uyguladıkları politikalar sonucunda oluşan Suriyeli göçmenlerin durumu gözlemlenmeye çalışılmıştır. Elde edilen sonuçlardan yola çıkarak uygulanması gereken politika önerileri geliştirilmeye çalışılmıştır.

Literatür İncelemesi

Literatür incelendiğinde Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu (USAK) sosyal araştırma merkezinin 2013 yılında yayınladığı araştırma, çalışmamızla paralellik göstermektedir. Çalışmada Türkiye'deki çeşitli kamplarda Suriyeli sığınmacılara anket uygulanmış ve ankete katılan Suriyelilerin %88,1'i kamplarda sunulan hizmetlerden memnuniyet duyduğunu ifade etmiştir.

İnsani Gelişme Vakfının (İNGEC) 2017 yılında yayınladığı Suriyeli Mülteci Hayatlar Monitörü isimli araştırmanın 'da Suriyeli sığınmacıların sosyo-ekonomik durumları anket yöntemiyle ortaya konulmuştur. Buna göre Suriyelilerin %87'si bugüne kadar hiçbir sosyal yardım almadığını ifade etmiştir. %42 oranında Suriyeli Avrupa'ya göç etmek istediğini belirtmiştir. Benzer saha araştırmalarının sonuçlarına bakıldığında kamp dışında ve kamp içinde yaşayan Suriyelilerin memnuniyetleri, istekleri ve beklentileri değişiklik göstermektedir.

BÖLÜM 1. GÖÇ VE İLGİLİ KAVRAMLAR

1.1.Göç Kavramı

Göç, ekonomik, toplumsal ve siyasi nedenlerle insanların bireysel ve kitleler hâlinde yer değiştirmesi eylemidir. İster kısa ister uzun süreli olsun bu yer değiştirme hareketleri çoğu kez aynı toplumsal sistem içinde “iç göç” biçiminde gerçekleşir. Bazen de kendine özgü şartları nedeniyle toplumsal sistemler arasında “dış göç” olarak ortaya çıkarlar (Yıldırım, 2007:965). Göç esasen dini, iktisadi, sosyal, siyasi ve diğer bazı sebeplerden dolayı insan topluluk ve gruplarının hayatlarının tamamını veya bir bölümünü geçirmek üzere bir iskân yerinden, bir başkasına geçmek suretiyle yer değiştirme hareketi olarak tanımlanmaktadır (Taş ve Özcan 2017:38). Spesifik manada göç insanların buldukları yerden zorunlu veya gönüllü olarak maddi, askeri-politik, sosyal sorunlardan herhangi biri veya birkaçından ötürü başka bir yere gitmek için yaptıkları eyleme verilen isim, “evrensel” bir nitelik taşıyan olay olarak tanımlanmaktadır (Koçak ve Terzi, 2012:164). Göç durumu yer değiştirme açısından sürekli olacağı gibi geçici sürelerde de olabilir. Sağlık, eğitim, çalışma vb. gibi durumlardan dolayı yapılan kısa süreli göçler ve bu kısa sürenin sonucunda yer değiştirmeler de göç sayılabilir (Sağlam, 2006:34).

Göç kavramının çok fazla değişik tanımı yapılabilmektedir, fakat bütün tanımların özünde göçün yer değiştirme olarak tanımlandığı ve çalışmalarda göç nedenlerinin birbirine yakın olarak tanımlandığı görülmektedir. En geniş manada göç “önemli bir uzaklık ve etki yaratacak kadar bir süre içerisinde gerçekleşen bütün yer değiştirmeler” olarak tanımlanmaktadır. İnsanlık tarihiyle beraber başlayan bu yer değiştirmelerle taşınan “maddi ve manevi öğelerle, farklı kültürlerden birey ve grupların, belli bir kültürel etkileşime girmesi ve karşılıklı etkileşimin sonunda her ikisinin de değişmesi” sonucunda kültürleşmeler meydana gelmiştir. Tekerleğin icadından yazının bulunmasına, salgın hastalıklardan bu hastalıkların tedavisine kadar insanlık adına öğrenilen her şey dünyaya göçlerle taşınmıştır (Yılmaz, 2014:1687).

Göçlerin temel sebebi iki temel kavram çerçevesinde itici ve çekici faktörlerinin varlığı ile açıklanabilir. İtici faktörler olarak; toprak veriminin düşüklüğü, ücret düşüklüğü, istihdam yetersizliği, eğitim ve sağlık şartlarının yetersiz düzeyde olması, kıtlık, düzensiz toplumsal hareket, toplumsal çatışma, toplumsal ekonomik istikrarsızlık, toplumsal güvenlik ve terör olayları olarak sıralayabiliriz. Çekici faktörler olarak; göç edilmesi düşünülen yerdeki yeni iş olanakları, yüksek ücret, ekonomik fırsatlar, fırsat eşitliği, ucuz ya da verimli toprak, yükselme olanakları, sağlık ve eğitim kalitesi gibi imkânların varlığı, gıda ürünlerinin bol ve çeşitli oluşu, konut imkânı, toplumsal güven, toplumsal istikrar ve toplum huzurunun var olması gösterilebilir (Tüfekçi, 2002:5-6).

İnsanlık tarihinin varoluşundan günümüze kadar yapılan yer değiştirmelere rastlamak mümkündür. Örneğin; Kavimler Göçü, Dünya’da yapılan büyük toplumsal göç olarak gösterilebilir. Yapılan göçler insanların birbirleriyle etkileşim içine girmesini sağlamıştır. Karasabanın bulunmasından tekerleğin icadına, pusula, kâğıt veya öğretilen yazılı veya sözlü ilimler gibi öğrenilen birçok bilgi ve insanlık tarihini değiştiren birçok icat göçlerle taşınmıştır. Dünya’da teknoloji ve ulaşımın gelişmesinden sonra göç hareketleri daha

kolaylaşmış ve yapılan göçler artmış, insanların göç kararı vermesi kolaylaştırmıştır. Geçmişe bakıldığında sömürge dönemine kadar olan süreç ile sömürgecilik ile başlayan süreçte oluşan göç hareketleri arasındaki en önemli farkın Batı'nın işgücü talebini karşılama ihtiyacı olduğunu dile getirilebilir. Sömürgeciliğin başlamasıyla birlikte Batı'nın en önemli ihtiyacı olan insan gücü köle ticaretleri ile temin edilmiştir. Köle ticareti ile yoksul Afrika ülkelerinden tarlalara gönderilen siyahiler Afrika'nın en önemli ihraç malzemesi haline gelmiş oldular. Kölelik sömürgecilik dönemlerinden önce de vardı ancak sömürge dönemiyle başlayan köle ticareti, sistemli ve düzenli olması, geniş hacmi ve çoğu da kölelerin yolculuğu esnasında olması ile birlikte milyonlarca insanın hayatına mal olması sebebiyle farklı bir boyuta ulaşmıştır (Yılmaz, 2014:1687).

XX. yüzyılda yaşanan Birinci ve İkinci Dünya Savaşları dünyanın birçok yerinde göçlere neden olmuştur. Nitelik olarak birbirinin devam sayılabilecek kölelik, sözleşmeli işçilikten ve II. Dünya Savaşı sonrasındaki ekonomik göçten farklı olan bu göçler genel olarak devletlerin parçalanması veya yeni kurulması neticesinde ortaya çıkan düzensizliklerden dolayı 'mülteci' olarak adlandırılmaktadır. Yaşadığı iki büyük savaş neticesinde milyonlarca insan kaybeden Batı ülkeleri yeniden yapılanma için ihtiyacı olan insan gücünü ilk olarak komşu ülkelerden karşılamaya başlamıştır. Fakat bu insan gücü yeterli olmadığı için doğudan ve güneyden de toplu göç hareketleri başlamıştır. Türkiye örneğinde olduğu gibi sağlıklı, güçlü insanlar seçilerek çalışmak üzere götürüldüler. İlk bakışta "götürüldüler" gönüllü, bir başka deyişle isteyerek yapılan bir göç hareketiyle uyuşmuyor gözükabilir. Ancak, Batı'nın gelişmekte olan ve az gelişmiş ülkeleri sömürsü sonucu ortaya çıkan gelir eşitsizlikleri nedeniyle, yaşadıkları bölgelerde arzu ettikleri refah seviyesine kavuşamayan insanlar için göç etmekten başka çare kalmamaktadır. Göç eski dönemlerde çok fazla yapılmış olmasa da, yakın geçmişte yapılan göçler sayısında artış gözlenmiş ve yoğun bir biçimde yer değiştirme hareketi başlamıştır. Göç olgusunun ivmesini artırmasında ki temel faktörler olarak, ülkeler arası ekonomik, sosyal gelişmişlik düzeyinde oluşan farklarının artması ve 'sermayenin' mekânsal değişimini görmek mümkündür (Yılmaz, 2014:1688).

1.1.1.Göç Türleri

İnsanların ekonomik, sosyal, siyasi ve doğal nedenlerden dolayı yer değiştirmesine göç denir. Göçlerin önemli bir kısmı ekonomik kökenlidir. Göçü, nedenleri (zorunlu ve gönüllü göç), amaçları (çalışma, sığınma) ve hedefe varmakta kullanılan yöntemleri (yasal, yasa dışı) gibi farklı kriterlere uygun olarak tanımlamak mümkündür (Yılmaz, 2014:1686).

Göçlerin birçok sebebi vardır. İnsanların yaşamlarını devam ettirebilmeleri için ekonomik anlamda, içinde buldukları devre göre, belirli standartlarda olanaklara sahip olmaları gerekir. İnsanlar yaşam için öncelikle fizyolojik ihtiyaçlarını karşılamak ve güvenli bir ortam içinde yaşamak isterler. Kişiler geçimini sağlamak için buldukları ortamda iş bulamıyor ve geçimlerini sağlayamıyorlarsa, iş bulabilecekleri bir yere göç etmek zorundadırlar. Bir ülkede sanayileşmenin ülke geneline dengeli dağılmamış olması da göçlerin sebepleri arasındadır. Kuraklık, sel, deprem gibi doğal felaketler göçlere neden olur. Ülkede iç savaş olması veya mezhep çatışmaları yaşanması da göçlere neden olur. Kırsal kesimde nüfusun hızlı artması sonucu tarım alanlarının mirasla parçalanarak küçük

parçalara bölünmesi göçlere neden olur. Göçler iç göçler ve uluslararası (dış) göçler olmak üzere ikiye ayrılır;

1.1.1.1.İç Göçler

İç göç, belli bir zaman aralığı içerisinde belli bir yerleşme alanında yaşayanların kendi istek ve arzularıyla yaşam yerlerini söz konusu yerleşme alanı dışına taşıyanların miktarı olarak tanımlanmaktadır. Diğer bir tanıma göre iç göç; “bir ülke içinde bölge, kent, kasaba ve köy gibi yerlerin birinden diğerine yerleşme amacıyla yapılan hareket” şeklinde ifade edilmektedir (Şen, 2014:233). İç göçe sebep olan etkenler:

- Kırsal kesimde hızlı nüfus artışıyla toprakların bölünmesi ve ailelerin geçiminin karşılayamaması
- Toprağın, toprak kaymaları neticesinde verimsizleşmesi
- Teknolojik imkanların gelişmesi sonucu kırsal kesimde iş gücüne duyulan ihtiyacın azalması
- Kırsal kesimde iş imkanlarının kısıtlı olması
- Kentlerde sanayinin gelişmiş olmasından dolayı iş imkanlarının ve gelir kaynaklarının fazla olması
- Kentlerde eğitim, sağlık hizmetlerinin kırsal kesimden daha iyi olması
- Deprem, heyelan, sel gibi doğal afetlerin meydana gelmesi

1.1.1.2.Uluslararası Göçler (Dış Göçler)

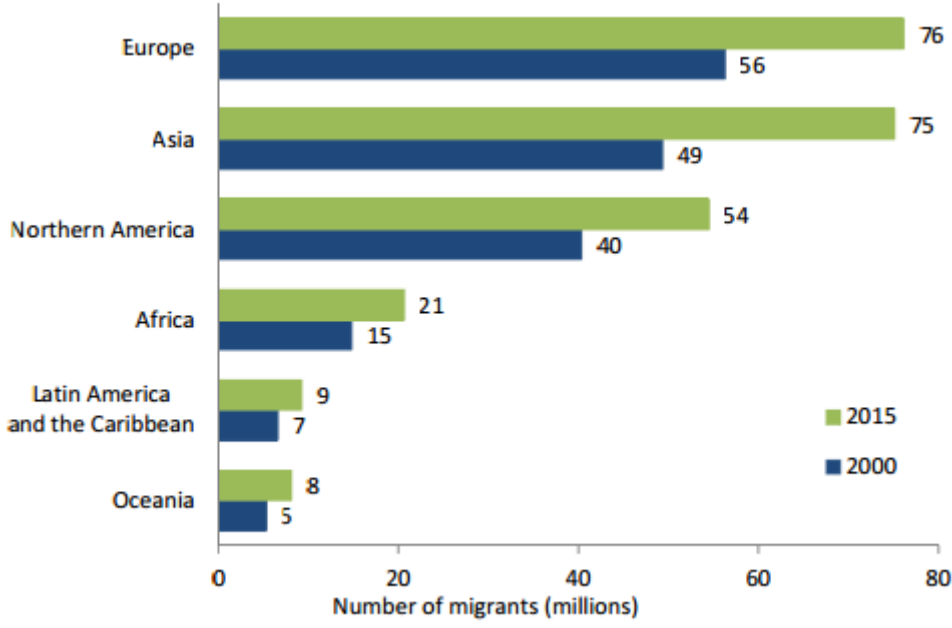
Yapılan göç hareketlerinin getirdiği değişimler toplumun bir kesimi tarafından “modern” bir yapıya ulaşmanın gereği gibi görülürken, bazı insanlar tarafından ise “geleneksel hayatın” yozlaşması, dışarıdan gelen göçmenlerden kaynaklanan kentsel kültürün yozlaşması, iki kültür arasında iki tarafa da tam manasıyla uyum sağlayamaması olarak değerlendirilebilmektedir. Daha yüksek gelir ve daha yüksek standartlarda yaşam koşullarına sahip olmak adına başka ülkelere göç etmek uluslararası göç olgusunun en temel dinamiklerini oluşturur. Bugüne kadar yapılan bütün uluslararası göç incelemeleri standartları ve yaşam koşulları düşük ülkelere yüksek olan ülkelere olan göç bağlamında olmuştur. Globalleşen dünyada bu durum günümüz ekonomik şartları ve stratejileri doğrultusunda gelişmiş ülkelerin ekonomik faaliyetlerini dünyanın çeşitli yerlerinde yaygınlaştırmaları neticesinde göç bu ülkelere az gelişmiş veya gelişmekte olan ülkelere doğru olmaya başlamıştır (Aksoy, 2012:294). İnsanlık tarihinin oluşumundan bu yana yaşanan göçler, kişilerin bulunduğu yerde eşitsiz biçimde pay edilmiş ekonomik fırsatlardan faydalanma isteğinin bir neticesi olabildiği gibi çevreyle ilgili zorluklar veya zorlamalar ya da “devlet gibi sosyal bir otoritenin gündeme getirdiği “sürgünler”, “isyanlar” ve “savaşlar” nedeniyle veya sonucunda da ortaya çıkabilmektedir. Göç olgusu tek bir yere ait bir durum değildir. İnsanın var olduğu her yerde göç hareketinin olması veya gerçekleşmesi kaçınılmazdır. Göçlerin ortaya çıkmasına sebep olan olaylar ve etkiler

tüm dünya ülkelerinin hemen hepsinde birbirine benzer veya aynıdır (Koçak ve Terzi, 2012: 165-166).

Zorunlu da olsa gönüllü de olsa, uzun veya kısa süre de olsa kişilerin yaşamını ekonomik, siyasi, kültürel ve toplumsal olarak etkileyen en önemli faktör yaşanan mekânın değiştirilmiş olmasıdır. Bu bağlamda göçün en mühim boyutu mekânsal değişim olarak ortaya çıkmaktadır. Bu mekân değişimi yakın ya da uzak mesafeli olabilmekte; kat edilen idari ve siyasi sınırlar göç olgusuna farklı anlamlar yükleyebilmektedir. Küreselleşme olgusunun günümüzde uluslararası göç hareketlerini hızlandırdığı bilinmektedir. Ekonomik, sosyal ve siyasal olarak genellenen göç nedenleri, az gelişmiş toplumların üyesi bireylerin gelişmiş refah ülkelerine doğru olan göç hareketlerinde doğal olarak daha fazla etkili olmaktadır. Ancak 20. yüzyılın sonlarına gelindiğinde küreselleşme pek çok alanda daha fazla hissedilmeye, iletişim ve ulaşım ağları ile insanlar daha fazla hareketlilik alanı kazanmaya başlamıştır. Bu durum gelişmiş ülkelerde yaşayan bireylerin de farklı etmenlerle göç etmelerine ve değişik iklim ve kültürlerle sahip ülkelerde yerleşmelerine olanak sağlamaktadır (Aksoy, 2012:296).

Tarihteki ilk büyük kitlesel göç olayı, 4. yüzyıl ortalarında Çin devletinin egemenliğinden kurtulmak için batıya doğru hareket eden Hun'ların Karadeniz'in kuzeyine yerleşmesi sonucunda, buradan kaçan Cermen kavimlerinin yıllar boyunca Avrupa Kıtasını istila etmesi olarak kendisini gösteren ve bugünkü Avrupa devletlerinin temelini attığı kabul edilen Kavimler Göçü'dür. Birbirinden ayrı bölgeler arasında meydana gelen toplu göçler yeni şehirlerin ve ülkelerin kurulmasına sebep vermiştir. Kıtalar arası göç olayları Amerika kıtasının keşfi ile deniz aşırı bir boyut kazanmıştır. Bu keşif ile birlikte XVI. yüzyıldan itibaren Avrupa'dan Amerika'ya yeni bir hayat amacıyla hiç bilmedikleri okyanus ötesi bu kıtaya göç edip yerleşmiştir. Yeni kıtaya olan bu göç hareketleri temelinde ekonomik sebepler en etkili itici güç olmuş yeni kıtada geniş tarım arazileri okyanus ötesi ticaretin artış göstermesi insanların topluluklar halinde bu yeni kıtaya yerleşmelerine sebep yaratmıştır. 15. ve 18. yüzyıllar arasında Afrika'dan 15 milyon insan köle olarak çalıştırılmak üzere Amerika kıtasına taşınmış; 19. yüzyılda milyonlarca insan Çin ve Hindistan'dan Amerika ve Avrupa'ya sözleşmeli işçi olarak gönderilmiş; 20. yüzyılda meydana gelen iki büyük dünya savaşı milyonlarca insanı yurdundan etmiştir (Deniz, 2014:180). 2010 yılı verilerine göre dünyada doğdukları ülkenin dışında yaşayan insanların sayısı yaklaşık 214 milyondur. Bu göç sayısı dünya nüfusuna oranı ise yaklaşık yüzde 3 kadardır. Göç edenlerin tercih ettikleri yol ise özellikle az gelişmiş, felakete uğramış ya da gelişmekte olan bir ülkeden veya topraklardan daha gelişmiş, ekonomik düzeyi yüksek, ekonomik fırsat eşitliği olan ve refah düzeyi daha yüksek toplumlara veya ülkelere doğrudur (Sürüel, 2008:68).

Grafik 1: Yıllar İtibari İle Uluslararası Göçmen Sayıları (milyon)

Kaynak: UN International Migration Report, Erişim tarihi: 07.09.2017

2015 yılında Avrupa’da 76 milyon göçmen ikamet etmiştir, benzer olarak Asya’da 75 milyon. 3. Sırada ise Kuzey Amerika 54 milyon göçmen ağırlamıştır, 21 milyon göçmen ile Afrika, 9 milyon ile Latin Amerika ve Karayipler, 8 milyon göçmen ile de onları Okyanusya takip etmiştir.

Uluslararası göç, insanların bir ülkeden başka bir ülke sınırlarına girilmesi sonucunda oluşan göç hareketini ifade etmektedir. Göç sürecinin “zaman, tercih, kapsam ve yasal boyutları” kapsamında incelendiğinde ise, uluslararası göç; belirli bir süre için veya kalıcı olarak, çeşitli olay ve sebepler sonucunda gönüllü veya zorunlu bir şekilde, birey, grup ya da kitleler tarafından, düzenli veya düzensiz olarak, yaşanılan ülkeden veya toplumdaki hareketle diğer bir ülkeye hareket ve yerleşme süreci olarak tanımlanabilmektedir. Uluslararası göçleri; kapsam, içerik ve nitelik bakımından incelemeye alındığında uluslararası göç unsurlarını olarak aşağıdaki gibi sıralamak mümkündür (Somuncu, 2006:2).

1.1.1.2.1.Uluslararası Göçün Özellikleri

1.1.1.2.1.1.Ülke Sınırlarını Aşması

Ulus ötesi göç esas olarak, yapılan göçün bir ulustan öteki bir ulusa yapılmasıdır. Yani, göç sürecine en az iki ülkenin dahil olmasıdır. Diğer bir ifadeyle, göç süreçlerinde göçmen, göç veren ülke ve göç alan ülke ile ilgili birtakım unsurlar ortaya çıkmaktadır. Bireylerin yaşadıkları ülkeyi terk etmelerinin nedeni daha iyi koşullarda yaşamak gibi gönüllü ve bireysel kararlara dayanabileceği gibi, birtakım sebeplerden dolayı devletlerin vatandaşlarını buna zorlaması yoluyla da gerçekleşebilmektedir (Sayın, Usanmaz ve Aslangiri, 2016:3).

Ulus ötesi hareket eden kişinin ayrıldığı ülke “kaynak ülke”, ulaşmak amacıyla olduğu ülke de “hedef ülke” olarak tanımlanmaktadır. Kaynak ülkeden hareket edildikten sonra hedef ülkeye ulaşmadan önce bir başka ülkede kalınır ise, bu ülke de “transit ülke” olarak tanımlanabilir. Bu vaziyette, transit ülkedeki etkenler de göç sürecinde ikamet ettiği vakit içinde devreye girmekte, göç süreci ikamet edilen transit ülkedeki toplumsal düzene de etki edebilmektedir (Somuncu, 2006:3).

1.1.1.2.1.2.Geçici veya Kalıcı Olması

Uluslararası göç, ilerleyen zamanlarda, göç edilen ülkeye geri dönme düşüncesiyle belirli bir süre aralığında yapıyor olabileceği gibi, geri kalan ömrünü göç ettiği ülkede sürekli kalmak için de göç edildiği görülmektedir. Yapılan bu göçün bir süreliğine veya daimî olmasında kişinin arzusu, göç edilen ve göç kabul edilen ülkedeki şartlar ülkelerin benimsemiş olduğu politikalar gibi belirleyici sebepler etki etmektedir. Çoğunlukla göçlerde bir zorunluluk olduğu belirtilebilir. Siyasi ya da dini baskılar sonucu yapılan kitlesel göçler ya da ekonomik nedenlerle, bulunulan koşullardan hoşnut olunmadığında, yaşam koşullarını daha iyi hale getirmek için gerçekleştirilen göçler, aslında isteğe bağlı olarak nitelendirilse bile, bir bakıma zorlayıcı etkeni olan göçlerdir (Gözüm, 2017:28). Mesela 60’lı senelerde Türkiye’den Almanya’ya doğru başlayan işçi göçünde, göçmenlerin önemli bir bölümü, bir süre Almanya’da birikim yaptıktan sonra memleketlerine geri dönüş yapmayı düşünmüşler, ancak ilerleyen zamanda Almanya’daki hayat standartları, göçmenleri sürekli kalma ve Almanya’da yaşamını idame ettirme arzusu uyandırmıştır. Buna aksi olarak, Alman hükümetinin 80’li dönemlerde göçmenlerin ülkelerine geri dönmelerini sağlamak amacıyla farklı yöntemler uygulaması, Türkiye’den iş göçüne katılan göçmenlerin bir kısmını ülkelerine dönmeyi düşünmesini sağlamıştır (Somuncu, 2006:6).

1.1.1.2.1.3.İsteğe Bağlı veya Zorunlu Olması

Bireylerin kendi kararlarıyla daha iyi imkânlardan yararlanmak ve daha yüksek bir hayat standardını yakalamak için gerçekleştirdiği göçler isteğe bağlı göç olarak ifade edilmektedir. Bazı mücbir sebebe dayanan veya aldığı karar marifetiyle devletin bir bölgedeki vatandaşlarını başka bir bölgeye ‘sürekli’ olarak göndermesi ise zorunlu göç olarak ifade edilmektedir (Sayın, Usulanmaz ve Aslangiri, 2016:3). İsteyerek olan göçlerde, göçmen, genelde bazı dış etkenler neticesinde ülkeden ayrılmaya karar verirken, istemsiz bir şekilde yapılan zaruri göçlerde siyasi şartlar ve tabii afetler gibi etkenler insanları göç etmek zorunda bırakmaktadır.

İstek neticesinde yapılan ulus ötesi göçün meydana gelmesinde çoğu zaman göç veren ülkenin itici etkenleri ile göç alan ülkenin cazip fırsatları çekici etken olmaktadır. Bir başka ifadeyle, kişinin göç etmeye karar vermesi, çeşitli değişkenlere bağlı olarak şekil almaktadır. Dolgun maaşlar, düzenli ve rahat iş şartları, ileri derecede hak ve özgürlükler, yabancı eşle evlenip vatandaşlık alma gibi çeşitli cazip etkenler göçü kalıcı yapmayı düşündürmektedir. Bunun aksine, maaş yetersizliği, çalışma imkanları ve teknik eğitim yetersizliği, liyakat yerine kıdemi önemseyen sert yönetim, demokratik hak ve özgürlüklere yapılan baskılar, siyasi istikrarsızlık ve dengesizlikler, aile ve iş yerindeki huzursuz ortam,

bulunulan ülke yönünden itici sebepleri oluşturmaktadır. Göç veren ülkenin itici sebepleri ile göç alan ülkelerin çekici faktörlerinin karşılaştırmasını yapan birey, kararını bu kıyaslama sonucunda elde ettiği pozitiflik derecesine göre değerlendirmektedir. Genel itibariyle gönüllü göç insanların isteği doğrultusunda herhangi bir kısıtlama ya da baskıya maruz kalmadan yaptıkları göç hareketidir. Gönüllü göçler; iyi eğitim almak, çalışma şartlarını değiştirerek daha rahat koşullarda yaşamını devam ettirmek istemesi ya da sağlık imkânlarından daha fazla yararlanmak bu hareketin temelini oluşturmaktadır (Günay, Atılğan ve Serin, 2017:44).

Bahsi geçen itici ve çekici sebeplere, ulaşım, iletişim ve çalışma alanlarındaki teknolojik gelişmeleri de eklersek artışa geçen toplumsal hareketliliğin, ülke sınırlarını aşarak yoğun bir göç dalgasına dönüştüğünü görebiliriz. Gelişen teknoloji ile birlikte ulusal sınırların ve uzaklıkların ortadan kalması ile birlikte, en uçra ülkelerde bile yaşanan gelişmelerin aynı anda duyulması ile birlikte, gelişimi düşük ülkelerdeki işsizler ve yaşamından memnun olmayanlar ekonomik olanaklarını iyileştirmenin yanı sıra daha nitelikli bir yaşam arayışı içinde gelişmiş ülkelere doğru yönelmeye başlamışlardır. Bilhassa 90'lı yıllardan itibaren, globalleşmenin neticesi olarak, ülkeler arasındaki ekonomik dengesizlik giderek artmış ve arayış içerisinde olan az gelişmiş ülke insanları iletişim imkanları ile aradaki farkı öğrenen, kendi ülkelerindeki koşullardan tatmin olmayan kitleler daha iyi koşullarda çalışmak için başka ülkelere gitme yolunu tercih etmiştir (Somuncu, 2006:5).

Mecburi olarak yapılan göçler ise, siyasi nedenler, savaşlar, hastalıklar, doğal afetler gibi etkenler neticesinde olmaktadır. Ülkelerin birbiri ile olan çıkar çatışmaları, iç siyasetteki kaos, doğal felaketler, kıtlık, açlık, ölümcül salgın hastalıklar ve özellikle yaygın insan hakları ihlalleri, insanları yaşadıkları toprakları, legal veya illegal yollardan terk etmeye mecbur etmiştir. Zorunlu göçler de tıpkı savaşlar, devrimler, askeri darbeler, ekonomik krizler, imparatorlukların çökmesi vs. gibi toplumların, toplulukların ya da grupların sosyo-kültürel değerlerinin değişmesine neden olan olaylardandır. Yapılan bu göç, hayatta kalabilmek amacıyla mecburi yani zorunlu olarak yapılır (Tekin, 2011:98).

1.1.1.2.1.4. Birey, Grup veya Kitleler Tarafından Yapılması

Uluslararası göçün kapsamı, göçe katılan bireyler belirlemektedir. Göçün ortaya çıkmasını sağlayan itici ve çekici nedenler arttıkça göçün kapsamı büyümekte, buna bağlı olarak da göçün etki alanı genişlemektedir. 45'li yıllarda savaş sonrasında şu ana kadar uluslararası göçe yönelmeyi düşündürecek maddi, sosyal ve politik sebeplerin artması ve gelişen teknoloji ile destek bulması neticesinde dünyada göç hareketliliği yoğun bir artış göstermiştir. 70'li yıllardan günümüze kadar doğduğu ülkeden göç ederek yaşadığı ülkede 1 yıldan fazla süredir göç ettiği ülkede kalan göçmen sayısı kat kat artmıştır. 1970 yılında dünyada 82 milyon göçmen bulunurken bu sayı 2000 yılında 175 milyona çıkmış, 2005 yılında ise 200 milyona ulaştığı tahmin edilmiştir. Özellikle 1960'lı yıllardan günümüze hem göç veren hem de göç alan ülke olarak birçok ülke uluslararası göç sürecinde rol almış, bununla birlikte göç hareketleri de "birey" veya "grup" olmaktan sıyrılıp "kitlesele" bir hareket haline gelmiştir. Ayrıca uluslararası göçün coğrafi kapsamı da genişlemiştir. 1970 yılında uluslararası göç alan ülke sayısı 48 iken, bu sayı 2000 yılında 70'e çıkmıştır (Somuncu, 2006:6).

1.1.1.2.1.5.Düzenli veya Düzensiz Olması

Düzenli göç, resmi bir şekilde, belli bir yasal düzeni takip ederek yapılan göçtür. Düzenli göç, kişi tarafından yapılmış olan başvurunun göç edilmek istenen hedef ülke tarafından kabulü ile yapılabildiği gibi, bazı ülkelerin nüfus ve işgücü durumunu düşünerek yaptığı kendi talepleri ile de olabilmektedir. Buna örnek olarak Birleşik Devletler'in, farklı yöntemler ile, kendi belirlediği ülkelere kota sınırlaması olması şartıyla, başvuruda bulunanlar arasından çekilen kuralarla her sene binlerce kişiye oturum izni vermektedir. Günümüzde düzenli göç hareketlerini yönlendiren en önemli dinamik dünyada servetin son derece eşitsiz dağılımı ve buna bağlı olarak dünyanın en yoksul bölgelerinde ortaya çıkan derin yoksulluk, işsizlik gibi sebeplerden kaynaklanan göçmen arzı, öte yandan en gelişmiş bölgelerdeki nüfus azalmasına bağlı olarak çıkan işgücü açığını göçmenlerin ucuz işgücü emeğine dayalı kapatmaya dayalı ekonomik temelli göçmen talebidir. Buna benzer bir uygulama Almanya'nın işgücü açığını, Güney Avrupa, Türkiye ve Yugoslavya'dan karşılamak amacı ile 1960'ların başında başlattığı "misafir işçi sistemi" örnek olarak gösterilebilir. Bu şekilde yapılan işgücü göçünün yanında, iltica hareketleri de düzenli göç sayılmaktadır (Canpolat, 2015:35).

Düzensiz göç çeşitli yasadışılıklar içerdiği için şu veya bu şekilde göçmenlerin belge ve kayıtlarının tam olmaması demektir, dolayısıyla düzensiz göçmenler devlet tarafından tam olarak bilinemezler. Bu durumda onlara ve içerdikleri risklere karşı tahminler yürüterek önlem almak da kaçınılmaz hale gelmektedir. Örneğin, AB'de 3 milyon düzensiz göçmenin olduğu düşünülmekte ancak net sayıları bilinmemektedir (Topçuoğlu, 2016:9). Buradan hareketle; göç edilmesi düşünülen resmi hudutlarını yasalara uymadan aşan veya vize alıp vize süresinin dolması sonrasında ülkeden ayrılması gerekirken kalmaya devam eden ya da çalışma izni olmamasına rağmen kaçak olarak çalışan kişiler, düzensiz göçmen olarak kabul edilir. Bunun yanı sıra, müracaatları kabul edilmeyen mültecilerin ülkede kalmaya devam etmeleri de düzensiz göçün altında sınıflandırılabilir (Somuncu, 2006:8).

1.1.1.2.2.Uluslararası Göçün Etkileri

Göç olgusu hem kaynak ülke hem de hedef ülke için olumlu sonuçlar ortaya çıkarabilir. Türkiye açısından bakıldığında, göç alan ülkenin hiçbir yatırımda bulunmadan, kaynak harcamadan, sıfır maliyetle işgücü piyasasının ihtiyaç duyduğu kişiyi, ihtiyaç duyduğu sürece çeşitli eleme süreçlerinden geçirerek istihdam etmesi açısından göçün hedef ülkeye olumlu etkileri olduğu söylenebilir. Diğer yandan nüfusun gençleşmesi, işgücü piyasasının ihtiyaçlarına cevap verilmesi ile ekonominin kalkınması, ekonomik faaliyetlerin gelişip çeşitlenmesi, nitelikli işgücü ithal ederek bilim ve teknolojide ilerlenmesi de göç alan ülkenin diğer kazanımlarıdır (Boz, 2016:150).

Göç olgusu salt mekânlar arasında yer değişim süreci, yani nüfus hareketi değildir. Göç, coğrafi bir mekân değiştirme süreci olduğu kadar; ekonomik, siyasi, kültürel ve sosyal boyutlarıyla toplumsal yapıda önemli değişiklikler ortaya çıkaran bir nüfus hareketidir. Buna istinaden göç, toplumsal ve yerleşik yapıda ciddi değişimler meydana getirmektedir. Göçmenler göç ederken fiziki varlıklarının yanında gelmiş oldukları yerleşim bölgesinin sosyo-kültürel etkilerini de göç etmiş oldukları yerlere taşımakta ve kültürler arası etkileşim

sağlamaktadırlar. Göç birbirinden farklı ve alakasız kişiler arasından iletişim ve temas kurulmasına neden olur. Diyaloglar oluşturur, yeni fikirlerin meydana çıkmasını sağlar ve kültürü zenginleştirir ve yaygınlaştırır. Bu kültürel etkileşimi belirleyen en önemli faktör, göçmenlerin, göç ettikleri yeni yerleşim biriminde yaşayanlarla sosyo-kültürel farklılıkları olup olmadığıdır. Bu farklılığın derecesi, yeni toplumsal yapı ile bütünleşmede belirleyicidir. Başka bir ifade ile sosyo-kültürel farklılığın belirgin olduğu durumlarda etkileşim ve uyum daha zor gerçekleşmektedir. Bu noktada temel belirleyici toplumsal yapının profilidir (Tümtaş ve Ergun, 2016:1352).

1.1.1.2.2.1.Göç Veren Ülkedeki Etkileri

Göç ilk bakışta tek yönlü bir hareket gibi görünse de aslında ekonomik ve sosyal kapital dönüşleri göz önünde bulundurulduğunda, göçün oldukça dinamik ve çok yönlü bir hareket olduğu görülür. Bu niteliğinden dolayı göçün bazı Doğu Avrupa, Kuzey Afrika, Ortadoğu, Güney ve Güneydoğu Asya ve Latin Amerika ülke hükümetleri tarafından “işsizliği ve nüfusu azaltacak, işçi döviz (economic remittance) girdisi sağlayacak bir fırsat olarak görüldüğü” iddia edilmektedir. Dünya Bankası (World Bank) verilerine göre 2012 yılında “gelişmekte olan” ülkelere gönderilen yurtdışı işçi gelirlerinin, bir önceki yıla göre %5,3 artarak, toplam 401 milyar ABD doları olduğu ve bu rakamın 2015 yılında 515 milyar ABD dolarını bulacağı tahmin edilmektedir. Yurtdışı işçi gelirlerinin “gelişmekte olan” birçok ülkenin Gayri Safi Yurtiçi Hasıla’sının %10’una eşit olduğu düşünüldüğünde durum daha net anlaşılmaktadır (Yılmaz, 2014:1692).

Göçmenler hem göç süresi boyunca yolculuklarda ve transit geçtikleri ülkelerde hem de hedef olan ve yerleşilen ülkede yeni aktiviteler, yetenekler kazanmakta ve de bölgenin kültürünün etkisinde kalarak, tutum ve davranış değişiklikleri de sergileyebilmektedirler. Bu tür kültürel değişikliklerin (social remittances) yurda aktarılması ve taşınmasının sosyal kapitali güçlendirip sosyal gruplar ve sosyal aktivitelere katılımı sağladığı, göçmenlerin yeni beceri kazanması ve iş tecrübeleri ile işgücü sermayesinin gelişmesini ve özellikle kız çocuklarına karşı (eğitim vb.) tutum ve davranış değişiklikleri gibi konularda kültürel değişimlerin oluşmasını sağladıkları ifade edilmektedir. Dolayısıyla göç ve kültür arasında karşılıklı bir ilişkisellik vardır. Göçmenler kendi kültürel dokularını göç ettikleri yerleşim birimine taşımakta ve oranın kültüründen etkilenmektedir. Bu nedenle kültürel etkileşimlerin en temel nedenlerinden biri göçtür. Bu bağlamda da toplumsal değişim ve dönüşümün tohumları bu etkileşim sayesinde atılmış olmaktadır. Bu etkileşimin sorunlu olduğu toplumlarda ayrışma ve asimilasyon sorunları, etkileşimin sorunsuz olduğu toplumlarda ise kültürleşme ve entegrasyon sonucu toplumsal değişim görülmektedir (Tümtaş ve Ergun, 2016:1352). İşçi gelirlerinin/girdilerinin (economic/social remittances) yukarıda sayılan faydalarının yanı sıra ailelerin işçi gelirlerine bağımlı hale gelmesi, üretime yönelik olmayan yatırımlar yapılması nedeniyle kısa vadeli tüketim alışkanlığı kazanılması, yerel düzeydeki yaşam kalitesini azaltacak olumsuz kültürel edinimlerin aktarılması, başlangıç aşamasında, yurtdışından gelir alan haneler ile almayan haneler arasında eşitsizlik oluşmasına neden olması ve işçi gelirlerinin transferi yöntemiyle kara para aklanması gibi bazı olumsuz etkilerinin olduğu da belirtilmektedir (Yılmaz, 2014:1692).

1.1.1.2.2.Göç Edilen Ülkedeki Etkileri

Göçün toplumsal ve mekânsal yapıya etkisi göçün gerekçesine göre farklılaşmaktadır. Özellikle zorunlu göçlerde, göçmenlerin kente hazırlıksız gelmesi, geldikleri yeni yerleşim biriminde sosyo-ekonomik birtakım problemler yaşamalarına neden olmaktadır. Bu durumda göçmenlerin yeni toplumsal yapıya, geldikleri yeni yerleşim birimindeki toplumsal yapının da göçmenlere olumlu bir etkisi bulunmamaktadır. Bu durumun en temel sonuçlarından biri de sosyal ayrışmalardır. Göçmenlerin ve yeni toplumun ayrışmasının mekânsal yapıdaki ifadesi ise yaşam alanlarının ayrışmasıdır. Bu durumda göçmenler, güvende hissetme güdüsü ile kendi profillerine benzer insanlarla birlikte yaşama eğilimi göstermektedir. Bu nedenle mekânsal birlikteliklerde etno-kültürel ve/veya sosyo-ekonomik benzerlikler son derece etkilidir (Tumtaş ve Ergun, 2016:1353).

Hiç şüphe yok ki gelişmiş ülkelerdeki iş gücü ihtiyacı uluslararası göçü tetikleyen en büyük nedenlerden biridir. İş gücü ihtiyacının emek harcanmadan ve yok denilebilecek kadar az bir maliyetle ve ucuz işçilerle karşılanıyor olması, ekonomisi güçlü ülkelere büyük bir avantaj oluşturmaktadır. Bu durum gelişmiş ülkeler için yeni olmamakla birlikte kölelik ve sözleşmeli işçilik dönemlerine kadar uzandığı söylenebilir. Uygulanan bu göç politikası aslında, iş gücü açığının bulunmasından dolayı iş gücü pazarının düzenlenmesi amacıyla uygulanmaktadır. İkinci Dünya Savaşı sonrası dönemde işgücü ihtiyacını karşılayan bu göçmenlere Batı'nın talebi olmasa ekonomik anlamdaki bu göç hareketinin bu denli yoğun olması imkânsız olurdu. Nitekim Hayter'in de belirtmiş olduğu gibi ekonomik göç büyük anlamda Batı'nın işgücü arzından kaynaklanmaktadır. Kapitalizmin iki yüzölçümünü ekonominin iyi gittiği dönemlerde işgücü ihtiyacının karşılanmasında kullanılan göçmenlerin, kriz dönemlerinde işten ilk çıkarılacak kişiler olması noktasında görebiliriz ve bu yönleriyle göçmenler ekonomik krizlere karşı bir güvenlik supabı olarak da kullanılmaktadır (Yılmaz, 2014:1694).

Tarihi süreçte bakıldığı zaman ulus ötesi göçün nedenleri, çeşitleri, göç gönderen ve alan ülkedeki o dönemin ekonomik ve siyasi önceliklerin belirleyici faktör olduğunu söylemek mümkündür. Başka bir söylemle, ekonomik sistem ve diğer uluslararası eğilimler, ülkelerin ekonomik ve politik önceliklerini etkilemiş, ülkelerin göç politikaları bu önceliklerine göre değişim göstermiş ve sonuçta uluslararası göç hareketlerinin unsurları, büyük bir oranda etkilenmiştir. Bu bağlamda, ülkelerin uyguladığı uluslararası göç politikaları hem kabul eden hem de göç veren ülkeler açısından geniş çapta sosyal, ekonomik, kültürel ve siyasi sonuçlar meydana getirmesi neticesinde her ülkenin kendi çıkarları doğrultusunda politika oluşturmaya başlamışlardır. Bunun yanında, uluslararası göç, ülkelerin ekonomik, sosyal, istihdam, ticaret, sağlık, kültür ve güvenlik alanlarındaki politikaları ile ilişkilidir. Özellikle klasik göç ülkeleri başta olmak üzere (ABD, Kanada, Avustralya), son yarım yüzyılda göç alan ülkeler haline gelen Avrupa ülkeleri, bu ilişkiyi ve söz konusu alanlardaki önceliklerini hesaba katarak göç politikaları oluşturmaktadır (Somuncu, 2006:20).

1.1.1.2.3.Uluslararası Göçün Nedenleri

Göç hareketliliğinde, insanların yaşadığı yerlerde sert iklim koşulları ve doğal felaketler de etkili olmaktadır. Kuraklık, açlık ve doğal felaketler göç eden insanlarda önemli itici güçlerdir (Aksoy, 2012:294-295).

İklim değişikliği, tarih boyunca sürüp giden doğal bir olgu olmasına rağmen, hiçbir dönem bugünkü kadar hızlı gerçekleşmemiş ve insanın tespit edilen etkisi de bu kadar büyük olmamıştır. Son yıllarda dünyanın birçok bölgesinde şiddet, etki, süre ve olduğu yer bakımından eşi ve benzeri olmayan çok sayıda hava olayına meydana gelmektedir. Bu değişimler, dünya üzerindeki canlı yaşamını ve toplumların sosyo-ekonomik gelişimini de tehdit etmektedir (Kadioğlu, 2012:1). Bunların neticesinde bireyler kendilerini göç etme mecburiyetinde hissetmeye itmiştir. Bağımsız bir sivil toplum kuruluşu olan Norwegian Refugee Council'in Uluslararası Göç Hareketleri İzleme Merkezi'nin açıkladığı raporuna göre, sadece 2014 yılında 32,4 milyon kişi yaşadığı yerden göç etmek zorunda kalmıştır.

Ülkeler arasında ya da ülkelerdeki siyasi rejim farklılıkları, çatışmalar, savaş, terör, din, etnik ve politik baskı gibi hayatı tehdit eden olaylar da göçün nedeni olan faktörlerdir. Siyasal kaynaklı olan göçler, ülkeler arası olabildiği gibi, bir ülkenin içerisinde bulunan farklı bölgeleri arasındaki iç savaş ya da terörden de ortaya çıkabilmektedir. Bu göç türüne örnek vermek gerekirse I. ve II. Dünya Savaşları, ülkelerin sınırlarının değişmesi sonucunda oluşan bu göç, zorunlu göç türüne verilebilecek en büyük örnektir (Aksoy, 2012:294-295). Dünya Savaşı'nın Asya'da ve Afrika'da çok sayıda ülkenin sınırını değişmesine yol açtığı ve insanların göç etmesine neden olduğu, yakın zamanda Avrupa'daki Yugoslavya'nın parçalanması sonucunda gelen iç savaşın sonucunda yaklaşık 3 milyon insanın toplu göç etmek zorunda kaldıkları bilinmektedir (Taşçı, 2009: 187). Ülkemizden örnek verecek olursak Körfez Savaşı zamanında gelen göçmenler ve şu an Suriye'de olan iç savaş sonucu ülkemize gelmek zorunda kalan göçmenler örnek gösterilebilir (Aksoy, 2012:294-295).

Ekonomik nedenlerde, ekonomideki tarımsal faaliyetlerin ve sanayideki değişim ile göç ilişkisinde farklı bir yapı oluşturduğu görülmektedir. Göç hareketi toplumların faaliyetlerinde değişimle “eşdeğer olarak ortaya çıkan ve tek yönlü bir uyum hareketi olarak niteleyen yaklaşımların bu konudaki en önemli çıkış noktası”, tarımda sanayinin gelişmesi ile birlikte görülmeye başlayan “tarımdaki dönüşüm” olayları ve bunun sonucunda ekonomik olarak kötü duruma düşen toplumların sanayi kentlerine veya ülkelere göç etmişlerdir (Tekeli ve Erder, 1978: 24). Tarımda oluşan değişim ve yeni teknolojilerin girmesi sonucunda, insan gücüne dayalı tarım makineleşmeye doğru geçiş yapmıştır ve insan gücü azalma göstermiş, bunun sonucundaki çalışanların işsiz kalması sebebiyle “zorunlu olarak” göç hareketleri başlamıştır. Göçün büyük bir kısmını makineleşme oluştursa da işsizlik sadece tarımsal makineleşmenin bir sonucu olarak değil, işsizlik kendi çevresinde de bir göç etkeni olarak ifade edilmektedir. İşsizlik sonucunda oluşan kişilerdeki ekonomik sorunlar sebebiyle kişiler göç etmektedirler. İşsizlik, göçün diğer bir ekonomik sebebi olarak ifade edilebilmektedir (Taşçı, 2009:185). Göç hareketinin oluşmasındaki ekonomik temelli diğer bir neden gelir dağılımı ve bu duruma bağlı olarak

yoksulluk oluşmasıdır. Buna göre, gelir dağılımındaki bozukluk, göç sebeplerinden biridir. Gelir dağılımındaki adaletsizlik yüzünden, işsiz kalanların şehirlere inmesi veya şehir değiştirmeleri eğer oralarda da iş yoksa ülke değiştiresi yani dış göç ile karşı karşıya kalınmaktadır.

Gelişmemiş veya gelişmekte olan ülkelere gelişmiş olan ülkelere yapılan göçler beyin göçü olarak adlandırılır. Yüksek düzeyde eğitime sahip ve buna bağlı olarak eğitilmiş olduğu alandan niteliğe sahip işgücünün, en genel anlamda daha iyi ekonomik, yaşam kalitesi ve çalışma imkânlarını sunan ülkelere gitmesi olarak tanımlanabilmektedir. Son yıllarda uluslararası göç hareketleri içinde payı en fazla artan göç kategorisidir (Gökbayrak, 2008: 72). Dünyada gerçekleşen beyin göçünün yapıldığı yerlere bakıldığında, büyük çoğunlukta Asya'dan ve Afrika'dan ABD, Kanada, Avustralya ve İngiltere, Almanya ve Fransa'ya doğru yapıldığı görülmektedir. Nitelikli iş gücünü kendi toplumlarına çekmek isteyen gelişmiş ülkeler, gelişmekte olan ülkelere nitelikli ve eğitilmiş işgücü çekebilmek için bazı politikalar geliştirmekte ve uygulamaktadır (Şimşek, 2006: 90-92).

1.2.Mülteci, Göçmen ve Sığınmacı Kavramları

Göçmen, yaşadığı ülkesini kendi isteğiyle daha iyi yaşam koşullarına ulaşmak amacıyla terk eden kişi olarak kabul edilirken, mülteci ülkesini zorunlu sebeplerden dolayı terk eden kişi olarak görülür. Mültecilerin Statüsüne İlişkin 1951 Sözleşmesi'ne göre mülteci, "ırkı, dini, milliyeti, belli bir sosyal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri nedeniyle zulüm göreceği konusunda haklı bir korku taşıyan ve bu yüzden ülkesinden ayrılan ve korkusu nedeniyle geri dönemeyen veya dönmek istemeyen kişi"dir. Sığınmacı ise, mülteci olduğu iddiasıyla ülkesini terk eden ama mültecilik statüsü başvurusu sonuçlanmamış kişiyken, mülteci sığınma başvurusu kabul edilen kişidir (Ünal, 2014:71).

1951 Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Cenevre Sözleşmesi'ne (1951 Sözleşmesi) göre mülteci "ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle, yararlanmak istemeyen yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen şahıs"lar olarak tanımlanmaktadır.

Çoğu zaman ekonomik sebeplerle veya bulunulan sosyo kültürden hoşnut olunmaması sebebiyle vatandaşı olduğu ülkeden isteyerek ayrılarak çeşitli yollarla başka ülkelere gidip orada yaşam kişiye göçmen denir. Bilhassa maddi açıdan refah içinde yaşamak ve sosyal statüsünü yükseltmek amacıyla bulunduğu ülkeden başka ülkeye göç eden kişilere ekonomik göçmen adı verilir. Ekonomik göçmenler, mültecilik statüsünden yararlanamamaktadırlar. Yabancı statüsünde ilgili başvurular yapılarak iltica edilebilir; ancak bunun kabulü, göçmenlikle ilgili ve mültecilikle ilgili tasarruf, o ülkenin iç hukukundaki düzenlemelerle ilgili bir durumdur.

Mültecilik ile göçmenlik arasında birtakım farklar bulunmaktadır. Bu farklar sebep, maksat, vasıta/olanak gibi unsurlar çerçevesinde şekillenmektedir. Sebep açısından mülteciler mal varlıklarını geride bırakarak, korku ve yaşama hakkına gelebilecek bir zarar

neticesinde güvenli bir ülkeye iltica etmekte iken; göçmenler ise, ekonomik anlamda daha rahat yaşamak amacı ile göç etmektedirler. Niyet açısından mülteciler korku, baskı gibi zorlayıcı sebepler neticesinde zorunlu olarak ülkelerinden göç ederken; göçmenler daha iyi yaşama koşulları için gönüllü olarak göç etmektedirler. Vasıta/olanak bakımından mülteciler zorlayıcı koşullar nedeniyle ani yer değişikliği yapmak durumunda oldukları için zorlu şartlarda yolculuk yaparlar; göçmenlerin ise göç etmelerine ilişkin olanaklar daha fazladır.

Mülteciler göç eyleminde bulunurken bu eylemde bulunmalarının sebebi haklı bir korku içinde olmaları ve buldukları ülkenin korumasından yararlanamamalarıdır. Bu nedenle genellikle göçü kolaylaştıracak resmî belgelere sahip değillerdir. Ancak göçmenler kendi ülkelerindeki korumadan yararlanmakla beraber bu korumanın sosyal ve ekonomik koşullardan dolayı yetersiz olduğuna kanaat getirip göç eden kişiler olmaları sebebiyle mültecilere oranla göçlerini kolaylaştıracak resmî belgelere nispeten sahiptirler. Ekonomik nedenlerle göç eden göçmenler, mülteci statüsü için gerekli olan statüye uygun olmadıkları için, 1951 Sözleşmesi ile tanınan haklardan ve uluslararası korumadan yararlanamamaktadırlar. Mültecilerle göçmenler arasındaki bu farklara bakıldığında kimlerin mülteci, kimlerin göçmen olduğunu söylemek kolay gibi görünse de; uygulamalara gelindiğinde bunun ayrımı zaman zaman zorlaşmaktadır. Bunun sebebi insanların yaşam haklarına hanel getirebilecek unsurların ekonomik ve sosyal şartları da içerisinde barındırır hale gelmesidir. Bu sebeple 1951 Sözleşmesinde tanımlanan mülteci tanımlamasının unsurlarının uygulamada daha geniş bir kitleyi kapsayabilecek hale geldiği aşikârdır. Mülteci ve sığınmacı, göçmen kişidir. Ancak her göçmen kişi sığınmacı ve mülteci değildir (Ziya, 2012:234).

BÖLÜM 2. ARAP BAHARI VE SURİYELİ GÖÇMENLER

2.1. Arap Baharı Süreci

Kuzey Afrika'da başlayan ve Arap Baharı olarak isimlendirilen dönemin 17 Aralık 2010 tarihinde Tunus'ta Muhammed Bouazizi'nin kendini yakmasının ardından Arap ayaklanmaları başlamıştır. Çok geçmeden Tunus'taki gelişmeler Mısır'da tekrarlanınca, 'Son Firavun' Hüsnü Mübarek, hiç hesapta olmadığı şekilde Kahire'nin Tahrir Meydanı'nda 100 binlerce kişinin katıldığı gösteriler sonucunda Şubat ayının ortasında koltuğunu bırakınca tüm dünya Arap Baharı'nın faydalı olmaya başladığı sonucuna varmıştır (Kutgi, 2016:2).

İlelebet liderlik anlayışının terk edilerek seçimlerin şeffaf ve demokratik kriterlere uygun bir şekilde yapılması ve sonucunun hazmedilmesi; yolsuzlukların ciddi şekilde üzerine gidilerek halkın güveninin kazanılması, her muhalif grubun kendini özgürce ifade edebilmesinin sağlanması, basın-yayın üzerindeki sansürün kaldırılması ve mümkün olduğu kadar ekonomide adaletli dağıtımın sağlanması gerektiği" hususu, Arap Baharı olaylarına sebep olurken, olaylar neticesiyle bölgedeki onlarca ülke siyasi ve toplumsal büyük sorunlarla karşı karşıya kalmıştır (Sayın, Usanmaz ve Aslangiri, 2016:5).

Mısır ve Tunus'un ardından bu iki ülke arasında yer alan Libya gelmiştir. Muammer Kaddafi'nin 40 yıldan uzun süredir oturduğu tahtı sallanmaya başlamıştır. Libya'daki gelişmeler Tunus ile Mısır'dan farklı şekilde olmuştur. Uzunca bir sahile sahip olan Libya coğrafik ve tarihi özelliklerine göre iki bölgeye bölünmüştür. Eski Roma döneminin Mısır'a bitişik Bingazi merkezli Cyreneica bölgesi, yönetime karşı ayaklanır ve son verirken Tunus'a bitişik Trablus merkezli Tripolitania, Kaddafi'nin kontrolünde kalmaya devam etmiştir. Adı konulmasa da Libya Cyreneica ile Tripolitania arasında ikiye bölünmüştür. Yapısal olarak aşiret sistemine dayalı olan ülke kendi içerisinde aşiretler arası bir iç savaşın içerisinde kendini bulmuştur. Bingazi'yi ele geçirme ve böylelikle ayakta kalma ihtimali doğan Kaddafi'yi önlemek amacıyla Fransa ve İngiltere devreye girmiştir. Fransa'nın öncülük ettiği bombardıman Bingazi'nin Kaddafi'nin eline geçmesini engellemiştir. Ancak bu durum Arap Baharı olmaktan öteye geçmiş ülkenin iç meselesine dış müdahale girmesine sebep olmuştur. Dış müdahale, NATO operasyonu boyutu kazanmıştır. Neticede Kaddafi hayatını kaybetmiştir ülkede ise iç karışıklıklar devam etmektedir (Çandar, 2014:35).

2010 yılının sonlarında Kuzey Afrika ve Orta Doğu coğrafyasında başlayan halk ayaklanmaları, Suriye rejimini endişelendirmiş olsa da rejimden gelen ilk tepki bu değişim rüzgarının Suriye'yi etkilemesini önemsememiş gibi görünmek ve özgüvenle Suriye'nin diğer ülkelerden farklı olduğunu savunmak olmuştur (Güçer, Karaca ve Dinçer, 2013:2).

Bütün bu gelişmeler, olaylar Ortadoğu'nun kalbi, Suriye'ye değmeden gerçeklik kazanamamıştır. Suriye, sadece Ortadoğu'nun jeopolitik yüreği değil, 'Arabizm'in de merkezidir. Suriye'nin 'Arabist misyonerliği' 14. Yüzyıl öncesine, İslam'ın ilk yıllarına kadar uzanmaktadır. İslam, Arabistan Yarımadası'nda Mekke ve Medine'de doğduktan sonra ilk devletini, Şam merkezli olarak bugünkü Suriye topraklarında kurmuştur. 661-750

yıllarında Emeviler, Şam'da ilk Arap-İslam İmparatorluğu'nu kurmuştur. Kurmakla kalmayıp İslam'ı Kuzey Afrika'ya ve oradan İspanya'ya Endülüs'e taşımışlardır. Fakat neticede bu devrim Suriye'ye de sıçradı. 15 Mart 2011 tarihinde 'Arap Devrimi'nin alevleri, Suriye'ye en tahmin edilemeyecek yerden, güneyde Ürdün sınırı yakınındaki Dera'a'dan girmiştir. Dera'a bölgesinde yaşayan devrim yanlısı iki doktorun ve çocukların tutuklanarak ağır işkence görmesi olayları tetiklemiş, insanlar yönetimi protesto etmişlerdir. Protestolar neticesinde orantısız güç kullanan yönetim, insanları öldürmeye başlamıştır. Suriye'nin Dera'a şehrinde başlayan ve iyice büyüyen harekette insanlar öldükçe isyan git gide büyüdü ve bütün şehre yayılmıştır. İlk olaylar sırasında birkaç bin kadar olan harekette, kısa bir zaman içinde çok sayıda taraftar kazanmıştır ve Dera'a halkı ve dışarıdan destek için gelenler sokakları doldurmaya başlamıştır. İnternet ve görsel yayın çağının jenerasyonu Tunus'ta Kahire'de olanları ekranlardan izlemiştir. Duvarlara yazılan Esad karşıtı ve yönetimi bırakmasını anlatan yazılar kendilerine çok sert bir şekilde ölüm olarak dönmüştür. Dera'a ile dayanışma gerekçesiyle, önce kıyı şeridindeki Baniyas ile Lazkiye, daha sonra Hatay sınırının dibindeki İdlib, giderek Irak sınırına yakın Deir ez-Zor ve bunları izleyen süre içinde Şam-Halep karayolu üzerinde ülkenin omurgasını oluşturan şehirlerden Hama, Homs devreye girmiştir (Çandar, 2014:35).

Rejimin uyguladığı katı tutum ve eylemcileri bastırma stratejileri olayları daha da büyütüp iç savaş haline dönüştürmüştür (Şen,2013:59). Bunun neticesinde 29 Nisan 2011 tarihinde 252 kişiden oluşan Suriyeli bir grup Hatay'ın Yayladağı ilçesinden sınırı geçmesiyle göç başlamıştır (Güçer, Karaca ve Dinçer, 2013: 2).

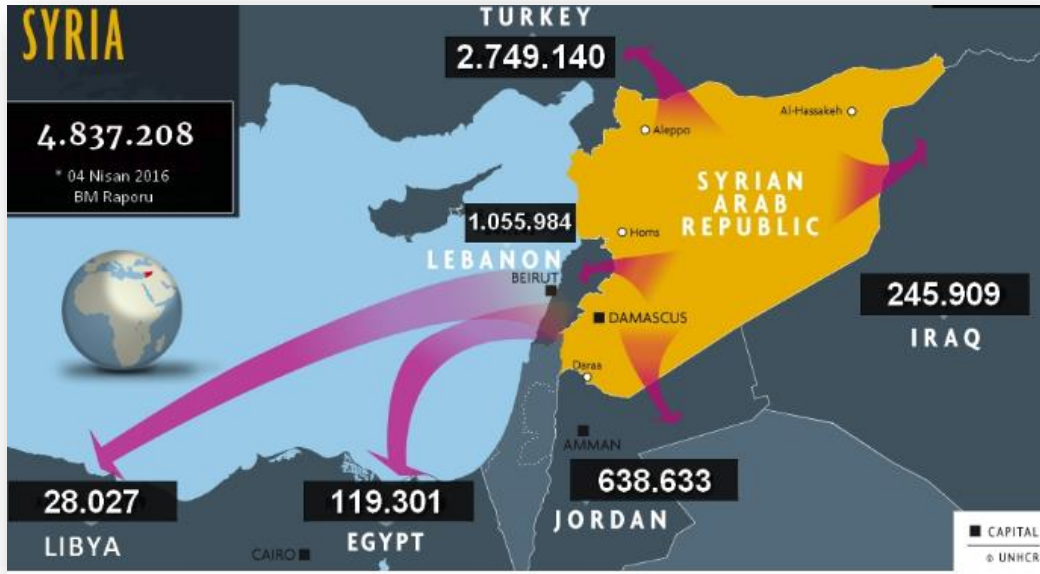
Suriye'de başlayan Arap baharının ilerleyen zaman içinde iç savaşa dönüşmüş olması neticesinde oluşan ağır şartlar ile birlikte 23 milyon nüfusa sahip ülkede milyonlarca Suriyeli kıtlık yoksulluk ve ölüm ile karşı karşıya gelmiştir. Bu bağlamda Koçak, Keskin ve Yıldız'ın dikkat çekmiş olduğu gibi:

Oluşan savaşın sonucunda 7 milyondan fazla Suriyeli ülke toprakları içinde yer değiştirmek mecburiyetinde kalmıştır. Suriye'deki iç savaş sonucunda resmi rakamlarla 4.393.831 resmi olmayan rakamlarla 5,5 milyondan fazla Suriyelinin büyük çoğunluğu mülteci konumunda yakındaki ülkelere gitmişlerdir. Ülke içerisinde yaşanan savaş neticesinde oluşan ekonomik hasar günden güne artmaktadır. Mart 2011 yılından bu yana devam eden olayların başlattığı toplu göç hareketi sonucunda büyük göçler alan Türkiye, Lübnan ve Ürdün'ün ve diğer ülkelerin ekonomik, siyasi ve sosyal yapıları etkilenmiştir (Koçak, Keskin ve Yıldız, 2017:61).

Yaşanan süreçte Suriye'de yaşanan krizin, Suriye'ye komşu ülkeler üzerinde önemli boyutlarda ve derinliklerde etkisi olmuştur. Her bir ülkenin kendine özgü yapısı, krizin yarattığı etkiler ve buna karşı verilen reaksiyonların farklı olması kaçınılmaz hale getirmiştir. Bununla birlikte krizin komşu ülkeler üzerindeki etkileri birbiriyle yakından ilişkili olduğu için söz konusu etkileri bir diğerinden tam olarak ayırmak mümkün değildir ve bu noktada hiçbir bölge ülkesinin yaşanan bu boyuttaki krizin etkilerine bağımsızlığı olmadığını vurgulamak da gerekmektedir. Örneğin, Ürdün geçmişte yaşadığı göç deneyimlerinden edindiği tecrübeler ve bağışçılardan gelen yardımlar sayesinde Lübnan ve Irak'tan daha sistemli ve düzenli bir mülteci politikası geliştirebilir. Ancak burada Türkiye ve Ürdün'ün göçün yol açtığı etkiler açısından önemli bir farkı bulunmaktadır: Türkiye ev sahipliği yaptığı Suriyeliler için uluslararası örgütler ve yardım kuruluşlarından en düşük

ölçüde destek alırken, harcamaların büyük kısmını öz kaynaklarıyla gerçekleştirmektedir. Ürdün ise ülkesindeki Suriyeliler için kendi kaynaklarından harcamalar yapmakla beraber uluslararası örgütler ve bağışçılardan yüksek destekler almaktadır. Suriye krizinin göç etkisini ülkesine gelen Suriyeliler bağlamında en az hisseden ülkenin Irak olduğu ifade edilmektedir. Lübnan krizin göç etkisini en fazla hisseden ülkelerden biridir. Politik açıdan kırılğan yapısı krizin göçle ilgili kapsamlı bir politika uygulamasını engellese de, geçmişte Lübnan'ın göç deneyimi de Suriyelilere yönelik politikaların geliştirilmesinde etkili olmuştur (<http://orsam.org.tr/orsam/DPAnaliz/13861?dil=tr>, 2018).

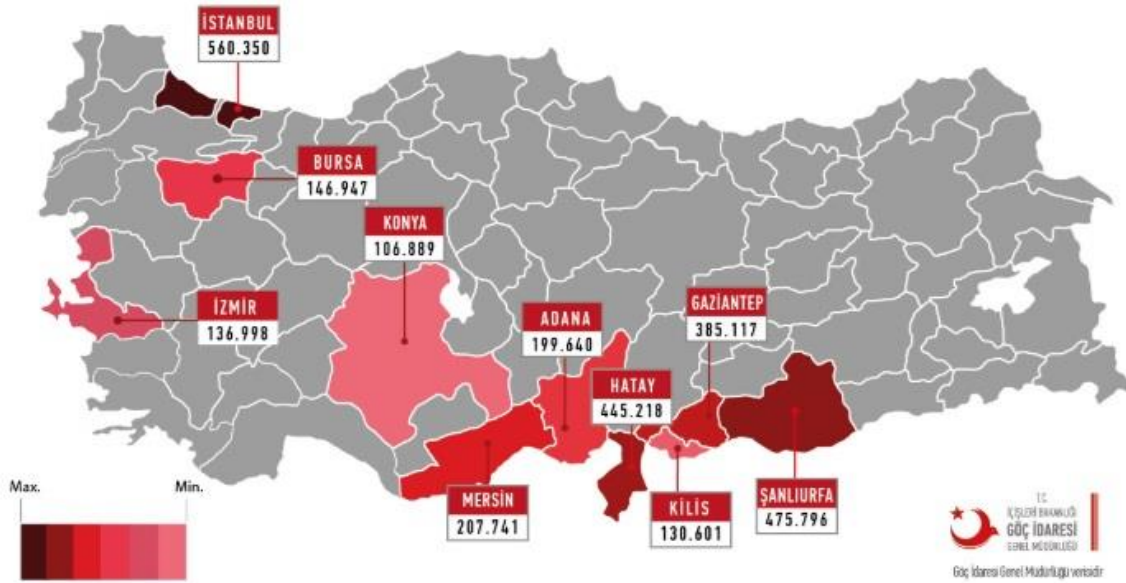
Şekil 1: UNHCR Suriyeli Mültecilerin Bölge Ülkelerine Dağılımı

Kaynak: <https://www.stratejikortak.com/2016/04/suriyeli-multecilerin-sayisi.html> Erişim tarihi: 17 Kasım 2017

Türkiye’de gerçek mülteci sayısının 2.749.140 olduğu iddia edilmektedir. Türkiye’de mülteciler ülke nüfusunu %4 artırmıştır. İkinci sırada yer alan Lübnan 1.055.984 kayıtlı mülteci barındırmaktadır. Ülke nüfusu 4,5 milyon civarında olan Lübnan için bu mülteci sayısı fazla olup ülke nüfusunun 5 yılda %25 artması anlamına gelmektedir. 638.633 kayıtlı mülteci sayısı ile Ürdün üçüncü sırada yer almaktadır. Ürdün’ün nüfusunun 6,5 milyon olması da nüfus artış hızının %10 olmasını ve bu oranın yüksek olduğunu ortaya koymaktadır. Ürdün’ü 245.909 kayıtlı mülteci sayısı ile Irak takip etmektedir. 119.301 mülteci ile Mısır 5.sırada, 28.027 mülteci sayısı ile Libya 6.sırada yer almaktadır. Nisan 2011 yılından Ocak 2016 yılına kadar Avrupa’ya geçen toplam kayıtlı mülteci sayısı is 935.008 kişidir. Bu sayıya baktığımızda bütün Avrupa bir Lübnan dahi edememektedir (Şahin, 2016).

Şekil 2: Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerin İlk 10 İle Göre Dağılımı

Kaynak: Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, http://www.goc.gov.tr/icerik3/gecici-koruma_363_378_4713, Erişim Tarihi: 20.05.2018

Mülteci nüfusunun yoğun olduğu iller Şanlıurfa, Hatay, Gaziantep, Kilis gibi sınır illeridir. Türkiye'ye göç etmek zorunda kalan Suriyeli halka 10 ilde 25 barınma merkezi kurulmuştur. Barınma merkezleri Hatay, Gaziantep, Şanlıurfa'da 5, Mardin'de 3, Kilis'te 2, Kahramanmaraş, Malatya, Adana, Osmaniye, Adıyaman'da 1 tane bulunmaktadır fakat gelen mültecilerin önemli bir kısmı kamp dışında yaşamaktadır. Kamp dışında yaşayanların sayısı 1.502.581'dir yani gelen mültecilerin yaklaşık olarak %80'i yardım için oluşturulan kamplarının dışındadır (AFAD, 2015).

Göçmen krizi tek bir ülkenin ya da bölgenin sorunu değildir. Bu kriz, mecburi göç yapmak durumunda bırakılan Suriyelilerin dramı, bütün ülkelerin çözüme ortak olması gereken ortak sorunudur. Bu zorunlu ve yüksek katılımlı göç ve dram bölgesel olmakla birlikte uluslararası boyutta ülkelerin güvenliğini ve refahını zor durumda bırakacak ve olumsuz şekilde etkileyecek hale gelmiştir. Böylesi durumda, Suriyelilerin yaşadığı bu krizin çözüme ulaştırılmasının sadece bölgedeki ülkelerin sorumluluğuna bırakıp görmezden gelmek krizin daha vahim bir vaziyete bürünmesine sebep olacaktır. Dünyadaki hâkim sayılan güçlü devletler politikalar üreterek bu krizi çözüme sorumluluk almalıdırlar. Arap Baharının yaşandığı ülkelerde yaşanan iç savaş hali ve merkezi hükümetlerin etkisini kaybetmesi bu ülkelerde güvenlik sorunlarının artmasına neden olmuştur. Artan güvenlik sorunları ise öncelikle yasa dışı terör örgütlerinin faaliyetlerine zemin hazırlamıştır. Güvenlik sorununa paralel olarak ortaya çıkan ekonomik sistemin zarar görmesi göç olaylarında artışa sebep olmuştur (Ünal, 2017:152).

Senelerdir durmaksızın süren Suriye iç savaşı bölgede siyasi, mali ve her şeyden öte toplumsal ve coğrafik açıdan derinden etkilemiştir. Bunun yanı sıra iç savaşın en önemli

boyutlarından biri de insani trajedilerdir. Ülkemizde bulunan kamplarda yaşayan mülteciler diğer ülkelerle mukayese edildiği zaman iyi olsa da kamplarda yaşamayı tercih etmeyen dışarıda kendi başlarına yaşamaya çalışanlar için zorluklar oldukça fazladır. Dil bilmeme ve yabancılık çekmek istememe gibi nedenlerden dolayı mültecilerin dışarıda yaşayan tanıdıkların, yakınların yerleşmiş olduğu yerlere gitmek isteyen mültecilerin sayısı artış göstermektedir. Bu sayı her ne kadar artıyor olsa da kamp dışında yaşamını sürdüren mültecilerin büyük çoğunluğu Türkiye'nin yardımlarıyla hayatlarını idame ettirmektedir. Tanıdıklarının yanına yerleşen mülteciler genelde kalabalık bir şekilde evlerde zor koşullar altına kalmaktadır. Ekonomik sıkıntı yaşamaya başlayan mülteciler, genelde ortalamanın altında ücretlerle çalıştıkları için temel gereksinimlerini zorlukla karşılayabilmektedir. Zamanla mültecilerin topluma adaptasyonunun tamamlanması neticesinde ev sahibi ülke toplumunun mültecilere bakış açısı rekabetçi olarak değişim gösterirken sonucunda yabancı düşmanlığı olarak karşımıza çıkıyor. Her ne kadar Lübnan, Ürdün ve Irak'a sığınmak zorunda kalan Suriyelilerin, yerli halkla etnik ve mezhepsel/dini bağları çok güçlü olsa ve aynı dili konuşmak gibi önemli bir avantajları bulunsa da söz konusu edilen "ekonomik imkanların paylaşımı" olduğunda "yeni gelenleri" sisteme entegre etmek ve varlıklarını kabullenmek, en başta ekonomik açıdan hayli çetrefilli bir konudur (Bitkal, 2014).

Suriye'deki rejim değişikliği sorunu Tunus veya Libya'daki geçişlerin aksine, çok denklemlili bir yapı göstermektedir. Aralarında İsrail, İran, Türkiye, Suudi Arabistan, Rusya, AB ülkeleri ve ABD gibi ülkelerin bulunduğu bu denklem, sadece ülkenin değil tüm bölgenin geleceğini yakından ilgilendirmektedir. Suriye'nin Ortadoğu siyaseti içinde sahip olduğu özellikli konum, birçok ülkenin bölgesel hesaplarını etkilediğinden her ülke, Suriye'deki aktörler üzerinden kendi kozunu oynamaya çalışmaktadır. Böylesi karışık bir tabloda barış çıkması uzun zaman alacak gibi görünse de Suriye halkının yakın vadedeki ihtiyaçları ile uluslararası aktörlerin uzun vadeli hesapları kimi yerde örtüşmekte kimi yerde çatışmaktadır. Bu açıdan bakılınca, Suriye'deki trajedi olması gerekenden daha fazla uluslararasılaşmış ve değişim dinamikleri olması gerekenden daha fazla edilgenleşmeye başlamıştır. Rejimin ayakta kalmak için geçmişte hiçbir zaman olmadığından daha fazla dış desteğe dayandığı bir dönemde bu gidişin yolu halen dış aktörlerin ikna edilmesinden geçmektedir (Karkın ve Yazıcı, 2015:207).

Göçmen krizi ile karşı karşıya olan bölge ülkelerinin ortak bir politika üretilmesi yönünde anlaşma sağlanması hususunda soru işaretleri bulunmaktadır. O yüzden bu krizi neticelendirebilecek ortak stratejik bir yol haritası ve birbirini destekleyici bir çözüm üretebilmek şu anki koşullar altında pek mümkün görülmemektedir. Fakat bu krizin çözülmesi hususunda ekonomik olarak bir paylaşım olmasa da ortak bir fikir üretme açısından bölge ülkelerinin görüşmeler yapmasına ihtiyaç vardır. Mülteci krizi sadece bölge ülkelerinin çözemeyeceği kadar güç bir sorun olduğu aşikardır. Bu durumda bölge ve sınır ülkelerinin çözüme ulaşması yolunda ülkeler arasındaki ilişkilerin iyi tutulup iş birliğine açık olmak en önemli faktördür (Bitkal, 2014).

Arap Baharının arka plânı incelendiğinde bu sürecin, sömürgelerin çözülmesi sonrası kurulan bölgesel sistemin çökmesi ve yeni bir döneme kapı aralanması anlamında,

“sömürge sonrası düzenin çöküşü” olarak görülmektedir. Bu bağlamda Arap Baharı ile birlikte yeni jeopolitik ve geo-stratejik dengeler ve sistemler inşa edilmeye çalışılırken gerek bölge yönetimlerinde gerekse bölge halkları arasında geleceğe yönelik değişim ve dönüşümle birlikte bir belirsizlik durumu da beraberinde gelmektedir. Eğer Suriye’nin komşuları Almanya, İtalya, Fransa ve Avusturya gibi ülkeler olsaydı, o zaman İsviçre tarzı bir yönetim burada da uygulanabilirdi. Ancak Suriye böyle komşulara sahip olmadığı gibi, farklı etnik ve dinsel yapılara sahip komşu ülkelerin de yanı başlarında İsviçre tarzı bir yönetime rıza göstermeleri zor görünmektedir. Çünkü ne Suriye İsviçre’dir ve ne de Ortadoğu Avrupa’ya benzemektedir. Bütün Suriyeliler isteseler bile, civardaki ülkelerin böyle bir yapılanmayı kabullenmeleri ve içlerine sindirmeleri kolay değildir. Böyle bir çözümü zorlaştıran diğer bir unsur da Ortadoğu’daki geleneksel ve katı monarşi yönetim geleneğidir (Kıran, 2014:113).

Arap Baharının cereyan ettiği ülkelerin genel özelliği hemen hemen hepsinin eski sömürge ülkesi olmaları ve yönetimlerinin Batılı kimi ülkelerle sıkı ve önemli temaslarının ve münasebetlerinin bulunmasıdır. “Batı’nın bu sürece destek vermesinin nedeni ise, bölgede post-kolonyal dönemde kurulan ve temelde Batılı güçlerin yerli otoriter liderlerle kurdukları siyasî ittifaklara dayanarak sağlanan, ancak halkın tamamen dışlandığı göstermelik siyasî istikrar düzeninin artık işlemiyor olmasıdır”. Bu ülkelerdeki halkların yönetimde çok fazla söz hakkı olmamakla birlikte, genel itibarıyla bir vatandaşlık bağı ile bu otoriter ve totaliter yönetime bağlanmaları mevzu bahistir. Bu ülkelerdeki rejimlerin ve yönetimlerin meşruluk temeli oldukça zayıf olmasına rağmen, ülkelerinin yönetimini kaba güçle ve baskı ile gerçekleştirmektedirler. Ülke içindeki yönetimin uygulamalarına karşı gelişen hareketlere karşı bu ülkeler çok sert ve bazen de kanlı önlemler alabilirken, üzücü olan nokta şu ki, bazı batılı ülkeler de bu yönetimlerin çoğu zaman insan hakları ihlâline varan gayri meşru uygulamalarına onay vermekte ve bireylerin hayatını ve gelecek beklentilerini hiçe saymaktadırlar. Siyaset, bu ülkelerde muayyen bir azınlığın elinde olmakla birlikte, servetin, ekonominin ve doğal kaynakların kontrolü de bu azınlık tabaka yönetiminin elinde bulunmaktadır. Halkın geneli büyük fakirlik çekmektedir ve kendi ülkesinin yer altı ve üstü kaynaklarından faydalanamamaktadır. Rüşvet, adam kayırma, yolsuzluk, suikast, hırsızlık vs. bu ülkelerin genel özelliklerindedir. Demokrasi uygulamaları daha çok göstermelik ve sahte seçimler ve oylamalarla sınırlı iken, halkın meşru talep ve hak arama istekleri bu ülkelerde manipüle edilmektedir (Sayın, 2016:68).

Arap Baharı sürecinden en fazla etkilenen ülkelerden birisi de Suriye olmuştur. Esad göreve geldiği günden itibaren demokratikleşme, yolsuzluklarla mücadele ve insan haklarının iyileştirilmesine yönelik politikalar izleyeceğini belirtmesine rağmen, eski muhafızların yönetimde varlığını sürdürmesi, 2003 Irak Savaşı ve 2006 Lübnan Savaşlarının varlığı bu politikaların uygulanmasını zorlaştırmıştır. Bu gelişmelerin yanı sıra “Şam Baharı” olarak adlandırılan 2000-2001 ve 2003-2005 dönemlerde muhalif görüşlerin reform taleplerine tam olarak cevap verilmemiş ve Beşar Esad’ın babası gibi hareket ettiğine dair kanaatler artmıştır. Kısacası Tunus, Mısır ve Libya’da başlayan halk protestoları Suriye’yi de etkilemiş ve etkilemeye devam etmektedir (Ünal, 2017:152).

Bugün Arap coğrafyasında ve Afrika'da büyük çatışmalar yaşanmakta, halk yoksulluk ve fakirlik içinde bulunurken, günden güne daha belirsiz bir geleceğe doğru ilerlemektedir. Bunun altında yatan sebep ise, dış güçlerin bu bölgelerde oluşturdukları patronaj ve çıkar ilişkilerinin mevcut bulunması ve bu durumun yol açtığı sorunlar ve sonuçlardır. Başta İngiltere, İtalya ve Fransa olmak üzere, kimi emperyalist güçler buralarda kendi çıkar gruplarını kurmuş ve yerel grupları silahlandırarak, bazıları halen sürmekte olan çatışmaların alt yapısını hazırlamış ve hızlandırmıştır. Bu anlamda, bugün Arap ayaklanmaları ile ortaya çıkan durum, kimi emperyalist devletlerle sıkı ilişkileri bulunan baskıcı yönetimleri iktidardan uzaklaştırarak yerine halkın kendi öz dinamiklerine dayalı meşru yönetimlerin kurulması isteğidir. Arap Baharını yaşayan halkların, bu baharın hiç bitmemesi için, emperyalist iştahın farkında olmaları ve geleceklerini kendi öz ve yerel kaynaklarına bağlı bir kalkınma ve güvenlik sistemi ile sağlamaları gerektiğinin farkında bulunması gerekmektedir. Bir noktanın altının çizilmesinde fayda vardır: Bugün Orta Doğu'da, Afrika'da, Asya'da ve dünyanın diğer sorunlu ve geri kalmış ülkelerinin insanların yaşadığı sorunlarının temelinde sadece kendilerine yazılan alın yazısı yer almamakta, onların, emperyalist ve sömürgeci emellerin uğraşlarının ve plânlarının farkında bulun(a)mamaları yatmaktadır. Eğer Arap Baharını yaşayan ülkelerde barışın ve refahın sağlanması amaçlanıyorsa, bölge halklarının sömürgecilik geçmişi ve kendi tarihleri ile yüzleşmesi gerekmekte; tarihten bu yana bölge üzerinde kendi ulusal çıkarlarını gerçekleştirmeye çalışan, sömürü geçmişine sahip ve emperyalist amaçlar güden dinamiklerin farkında bulunmaları zorunlu olmaktadır. Son tahlilde, bölgede barışın gelmesi özleniyorsa ve isteniyorsa, bu, ancak bölge haklarının kendi öz kaynakları ve dinamikleri ile sağlanmalı ve dış müdahale girişimleri sınırlandırılmalıdır (Sayın, 2016:68).

2.2. Avrupadaki Suriyeli Mülteciler

Suriye'de beş yıldır yaşanan insanlık dramına karşı Avrupa ülkelerinin genel tutumu ne yazık ki böyle bir eziyet yokmuş gibi davranmaktadır. Suriye'de yaşanan olayların Avrupa tarafından ilgi odağı haline gelmesi esasında oldukça yakın bir zamana tekabül etmektedir. II. Dünya Savaşı'ndan beri dünyanın karşılaştığı çok boyutlu ve en büyük göç hareketi olan mülteci krizi Suriye iç savaşıyla yaşanan göç dalgasının eklenmesinden sonra kontrol edilemez bir hal almıştır. Önceleri komşu ülkelerin en çok etkilendiği ve sahip çıktığı bir olay iken süreç içerisinde bu dalga Avrupa'ya kadar uzanmıştır. 2015 yılının ilk günlerinde İtalya açıklarında mürettebatsız ve kontrolünü kaybetmiş şekilde kurtarılan "Ezadeen" adlı gemide 450 kaçak mültecinin bulunması, Avrupa'nın krizin dışında kalamayacağını kabullenişinin ilk adımlarından biri olarak görülebilmektedir (NTV, 2015). Fakat bu kabullenişin eyleme dönüşü ancak aynı yılın yaz aylarında benzer olayların sayısının artışı ve diğer ülkelerin duruma dikkat çekmesi üzerine gerçekleşmiştir. IŞİD'in de etkisini artırarak gerçekleştirdiği eylemlerin Batı medyasında büyük yankı uyandırması, Ocak 2015'te Fransız dergisi Charlie Hebdo'da ve aynı yıl Kasım ayında Paris'te düzenlenen saldırılarda birçok insanın hayatını kaybetmesi üzerine Suriye krizinin yalnızca bölge halkının sorunu olmadığını anlamış ve Suriye'de yaşananlar karşısında tedrici bir şekilde farkındalık kazanmaya başlamıştır. Fakat bunun yaşanan krize bir çözüm arayışı üretmekten ziyade, mevzu bahis krizin Avrupa'ya sıçramasından duyulan kaygının neticesi

olduğu söylenebilir. Nitekim Charlie Hebdo saldırısında yaşamını yitiren 12 kişinin kamuoyunda uyandırdığı ilgiyi o zamana dek hayatını kaybeden binlerce Suriyeli ne yazık ki uyandırmayı başaramamıştır. Eylül 2015'te Kanada'ya göç etme amacıyla çıktıkları Akdeniz yolculuğunda üç yaşındaki Aylan Kurdi'nin yaşamını yitirmesi medyada büyük yankı uyandırmış ve bu olay Avrupa'nın mülteci krizine yönelik farkındalığını artıran asıl dönüm noktası olmuştur. O tarihten itibaren özellikle Balkan rotasını kullanarak Avrupa Birliği (AB)'ne ulaşan mülteciler birlik üyesi ülkeleri zaman zaman kendi içlerinde mücadele etmek ve bir insanlık sınavı vermek durumunda bırakmıştır (Hoppar, 2016:60).

Suriyelilerin Avrupa'ya yönelik ilgisinde iki faktörün etkili olduğunu söylemek mümkündür. İlk olarak bölge ülkelerine sığınan Suriyeliler, krizin bu kadar uzun süreceğini tahmin etmemekte, makul bir süre sonrasında ülkelere geri dönecekleri umudunu taşımaktaydılar. Bu nedenle bölge ülkelerindeki Suriyelilerin büyük çoğunluğu, ev sahibi ülkelerde uzun vadeli planlar yapmamış ve bu ülkelerde geçici bir süreyle kaldıklarını kalacaklarını düşünmüştür (Pirinççi, 2015:13). Suriye'deki krizin çözüleceğine dair umutlarını neredeyse kaybeden Suriyeliler daha iyi imkânlarla karşılaşacakları ve mülteci statüsünde olacakları ümidiyle son dönemde Akdeniz üzerinden Avrupa'ya kitleler halinde göç etmeye başlamıştır. Kara ve denizden Avrupa'ya ulaşan sığınmacı sayısı 2016 Mart ayı itibari ile 1 milyon 221 bin kişi iken 2014 yılından bugüne Akdeniz'de 8 bin 407 kişi hayatını kaybetmiştir. Deniz trafiğinin en yoğun olduğu Akdeniz'de binlerce insanın hayatını nasıl kaybettiğinin sorgulanması ister istemez sınırları koruma çabasının insan hayatından çok daha ön planda tutulduğu kamısına neden olmaktadır. Dolayısıyla Avrupa'da sadece kara sınırlarının değil aynı zamanda deniz sınırlarının da deyim yerindeyse bir kaleye dönüşmüş olduğu söylenebilir (Anadolu Ajansı, 2016).

Her ülkenin sınırlarını koruma hakkına sahip olduğu yadsınamaz bir gerçek olsa da sığınmacılara karşı alınan bu yoğun güvenlik önlemlerinin tamamıyla masum bir politikadan kaynaklanmadığı da açıkça iddia edilebilir. Bu yoğun göç hareketine karşı Avrupa'da en çok sığınmacı kabul eden ülke %60 oranıyla Almanya ve Sırbistan olurken, 2015 yılında İngiltere 150, Fransa 4 bin 500 sığınmacı kabul etmiş, Avrupa'ya gelen göçmenlerin eşit bir şekilde paylaşılmasını öngören kota önerisine İngiltere, Fransa ve Macaristan tarafından itiraz edilmiştir (BBC,2015). Büyük badireler atlatıp nihayetinde Avrupa'ya ulaşmayı başarabilen Suriyeli sığınmacıları yeni ve belki de daha zorlu bir imtihanın beklediğini söylemek yanlış olmayacaktır. Getirilen kısıtlamalar nedeniyle Avrupa ülkelerine kabul edilmeyip Yunanistan-Makedonya sınırında sıkışıp kalan yaklaşık 12 bin sığınmacı en fazla 2 bin kişinin kalabileceği bir bölgede zorlu hava ve yaşam koşulları altında bekleyişini sürdürmektedir (Anadolu Ajansı, 2016).

Kapıların açılmamasına karşı yapılan bu protestolara polis tarafından tazyikli su ve biber gazıyla müdahale edilmiştir. Binlerce sığınmacı bu zorlu şartlar altında sınırda beklerken, Avusturya günlük 3 bin 200, aralarında Slovenya ve Hırvatistan gibi Avrupa Birliği üyesi ülkelerin de olduğu sığınmacı güzergahındaki ülkeler ise 580 sığınmacının geçişine izin vereceğini açıklamıştır. Fakat zaman zaman kapanan Makedonya sınırından günde sadece 300 sığınmacının geçişine izin verildiği, hatta bu rakamın 100'e kadar düştüğü ifade edilmektedir (Al Jazeera Türk, 2016).

Bunun yanında Avrupa ülkelerine kabul edilseler de sığınmacıların karşılaştıkları sorunların bütünüyle çözüme kavuşacağını söylemek hali hazırda mümkün görünmemektedir. Sığınmacılara yönelik katı muameleler de bu kanıyı desteklemektedir. AB bugüne dek, deniz yoluyla gelen mültecilere yönelik insani desteğin azaltılması ve doğuda sınır güvenliğinin artırılmasına dayalı, "Avrupa Kalesi" tarzı bir politika uygulamıştır. Suriye'nin komşuları, sayıları 3 milyonu aşan Suriyeli mültecilerin büyük bölümünü kabul ederken, Avrupa'nın bu konudaki karnesi pek iyi değildir. Avrupa'nın, mülteci kotasını arttırmayı ve savunmasız durumdaki bu insanların Avrupa'ya meşru yollardan ulaşabilmeleri için gereken imkanları sağlamayı ciddi şekilde düşünmesi gerekmektedir. Öte yandan, çoğunluğu komşu ülkelere sığınan bu mültecilerin, oralarda içinde buldukları koşulların kötüye gitmesi halinde hayatlarını riske atarak başka yerlere gitmeye çalışmaları da sürpriz olmayacaktır. Birleşmiş Milletler Dünya Gıda Programı'nın (UNWFP) Aralık 2014'te kaynak yetersizliğini gerekçe göstererek Suriyeli mültecilere yönelik gıda yardımını durdurma kararı alması gibi bir skandalın bir daha gerçekleşmesine asla izin verilmemelidir (Denselow, 2015).

AB politikası, Akdeniz'de ölüm kalım mücadelesi veren mülteciler gibi savrulur vaziyettir. Suriye'den bölgeye kaçmaya çalışan mültecilerin ve yüksek risk arz eden hayalet gemilerin sayısındaki ani artış karşısında, AB üyelerinin ulusal politikalarının yanı sıra AB'nin uluslar üstü politikası da güzden geçirilmelidir. Suriye'deki kriz, an be an kötüye gitmektedir. Avrupa'daki sığınmacıların yaşamını zorlaştıran belki de en büyük etken son dönemde artan terör olaylarıdır. Özellikle Paris saldırıları sonrasında etkisini daha fazla gösteren İslamofobi ile birlikte sığınmacılara yönelik saldırıların da artış göstermesi sığınmacıların güvenlik konusunda endişelenmesine neden olmaktadır. Diğer yandan, mart ayında Brüksel'de meydana gelen 31 kişinin ölümüne ve 270 kişinin yaralanmasına neden olan olaylar neticesinde Polonya'nın vaat ettiği 7 bin mülteci alımının artık söz konusu olmadığını ifade etmesi, yaşanan terör olaylarının sığınmacı kabulünü de etkilediğini, Avrupa'nın artık daha fazla çekimser davrandığını gösterir niteliktedir (Al Jazeera Türk, 2016).

Mülteci krizinin Avrupa'da bir anda en uç noktasına erişmesinin üzerinden altı ay geçmesinden sonra AB ülkelerinin Mart 2016'da uzlaşma sağlaması krizin bitişinin başlangıcı niteliğinde olmuştur. Anlaşmanın belirleyici olmasının Avrupa Birliği'nin ilerisine erişen bir çözüm sağlıyor olmasıdır. Belirtmek gerekir ki AB ülkeleri kendi içlerinde gereken birlik ve kararlılığı sağlayamadı. Bir başka açıdan bakıldığında AB'nin yaşanan krize yönelik tepkisi reddetme ve bölünme süreci olarak değerlendirilmelidir. Üye ülkeler değişim hareketlerine sessiz kalırlarken bu krizin nasıl yönetileceği konusunda bölünmüşlerdir. AB'nin krize yönelik en önemli girişimi bölgesel rolünü yeniden tanımlamasında açıklar oluşmuş ve kriz bürokratik yapı içerisinde yönetilmeye çalışılmıştır. Bölgede yaşanan demokratik geçiş süreci AB'nin bölgede "sürdürülebilir istikrar" sağlayıcı rolünü oynamasını mümkün kılmamıştır. Kısacası AB, Orta Doğu'nun yeniden oluşan jeopolitik konumunda kendisinin pozisyonunu tam olarak tanımlayamamıştır (Ünal, 2017:162).

AB devletlerinin liderleri birbiri ile uyuşmayan ve kendi çıkarları arasındaki uzlaşmayı ancak Türkiye'yi krizin çözülmesine dahil ederek erişebilmiştir. Uzlaşılabilir anlaşmaya göre Türkiye, kendi sınırları üzerinden AB'ye giriş yapan ve sığınma hakkı bulunmadığı kararı verilen tüm göçmenleri geri alacaktır. Buna karşılık olarak da AB ülkeleri Türkiye tarafından geri iadesi alınan her Suriyeli göçmene karşılık diğer bir Suriyeli sığınmacıyı kabul edecektir. Bunun yanında sığınma başvurularını seri bir şekilde değerlendirmek için Yunanistan'a destek sağlanacak ve Türkiye'ye ilk etapta verilmesi düşünülen 3 milyar Euro tutarındaki yardım, 2018 yılına kadar toplamda 6 milyar Euro'ya tamamlanacaktır. Bunlara ek olarak AB birkaç siyasi, hukuki ve teknik koşulun sağlanması karşılığında Türk vatandaşlarının AB ülkelerine seyahatlerine vize muafiyeti sağlayacaktır. Mart'ta gerçekleştirilen zirvede Türkiye ve AB arasındaki anlaşmanın detaylarının netleştirilmesi sonucunda Avrupa ülkelerinin göçmen politikasının başarısı Türkiye ile ortak çalışmanın ve Türk siyasetinin bu ortak çalışmaya ne derece hazır olduğuna bağlı bir durum meydana gelmiştir. Kendi iç çekişmelerinin ve içinde bulunduğu tehlikelerin yanında pek çok problemliliğe komşu olan ve adil devlet ilkelerinin zayıf kaldığı Türkiye'nin içinde yer aldığı durum bu manada çok da istenilen bir durum değildir. Avrupa ülkeleri esasen göç dalgasının çıkış noktasına bir miktar daha yaklaşmıştır. Politik söylemler, yardım toplantıları ve Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin (UNHCR) yardımı gibi güvenilir yerlerden çıkarak Yakın ve Orta Doğu'daki milyonlarca göçmenin ihtiyaçlarının temin edilmesine direkt müdahale etme noktasına erişmişlerdir. Bu noktada Avrupa'da sürekliliğin oluşması bir başka noktada Türkiye'deki istikrara ilişik durumda olmuştur. Başbakan Merkel 2016 yılının mart ayında yapmış olduğu hükümet beyanında söylemiş olduğu şu sözlerde geline bu işbirliği sürecini göz önünde bulundurmıştır:

“Bir zamanlar bize çok uzaktaymiş gibi görünen ihtilaflar bugün bizi doğrudan etkiliyor ve gelecekte de bu durumla sık sık karşılaşacağız.” Zira krizlerde, sorunu kendi dışında tutmaya dayalı tepki kalıpları eskisi gibi bir çözüm sunmuyor. Ya da güvenlik politikası jargonundaki tabirle “harici değişkenlerin etkilerinin kontrolü” böylesine iç içe geçmiş bir dünyada artık işlemiyor. Bu da Avrupa'nın, güvenlik ve huzur içinde yaşayabilmek için çevresindeki anlaşmazlıkların aşılmasına aktif şekilde katkıda bulunması gerekiyor demektir. Tüm bu sebeplerden dolayı Türkiye'yle kurulan bağlar ancak daha büyük çaplı bir çabanın parçası olmalıdır.

Görüşme beyanında mülteci kamplarındaki göçmenlerin durumunun Türkiye'de bulunan mültecilere kıyasla çok daha vahim durumda olduğu Lübnan ve Ürdün'le iş birliğinin ve desteklerin arttırılacağı işareti zaten verilmiştir. 2016 yılının şubat ayında Londra'da düzenlenen Suriye Bağışçılar Konferansı'nda katılımcı ülkeler 2016 yılı için 6 milyar, 2017'den 2020'ye kadarsa 6,1 milyar ABD Doları tutarında yardım sözü vermiştir. Almanya tek kendisi bu alanda 2018 yılına kadar 2,3 milyar Avro tutarında destek verecektir. Burada etki edecek nokta, dile getirilen bağış vaatlerinin yerine getirilmesi olacaktır. Bunun yanı sıra Suriye'deki anlaşmazlık ortamının çözüme kavuşması için bir anlaşma sürecinin nasıl işleyeceği konusunda mutabakat oluşturmaya yönelik yeni girişimlerin yapılması da gerekir (<https://www.deutschland.de/tr/topic/politika/almanya-avrupa/zorlu-bir-sorun-olarak-multeci-krizi>, 2016).

Avrupa Birliği, Amerika gibi diğer dış aktörlerden farklı olarak Arap Baharında yaşanan olaylara hazırlıksız yakalanmış ve uygun bir politika üretmekte zorlanmıştır. AB tarafından

ciddi bir olay olarak algılanmayan Arap Baharı otoriter rejimlere yönelik cılız muhalif hareketler olarak görülmüştür. Ancak olayların Suriye, Libya ve Yemen gibi ülkelerde giderek iç savaş boyutuna ulaşması AB açısından güvenlik bakımından tartışılmaya başlanmıştır. Avrupa'nın Suriye ve Irak'ın ciddi şekilde bölünmüş ve aşırılaşmış toplumlarında yeni oluşacak idari yapılarının geliştirilmesini sağlarken diğer yandan, İran, Suudi Arabistan ve Türkiye arasında oluşan gerilimli çekişmelerin dengeye kavuşturması için dirayetli bekleme politikasına ihtiyacı vardır. Tehdit altında bulunan bir başka bölge de Kuzey Afrika'dır. "Arap Baharı"nın halen ayakta kalan tek bölgesi olan Tunus'un siyasi yeni oluşumu da çekişmeler ve terörist saldırılara çok fazla direnç göstermeyebilir. AB ülkelerinin mülteci sorununa karşı etkisiz, birbirine paralel yanıt verebilme hususundaki arzu ve becerilerindeki dirayetsizlik Avrupa'nın yakın ve uzak bölgelerindeki kriz ve uyumsuzluklara yönelik daha cüretkâr ve angaje bir dış siyasi strateji idame ettirmesi mecburiyetini ortaya çıkarmaktadır (Ünal, 2017:166).

Türkiye'nin başarılı bölgesel politikaları AB'nin de bölgede daha başarılı olabilmesi anlamına gelebilir. Avrupa ile Orta Doğu arasında dengeli dış politika anlayışı ile hareket edilmelidir. Karşılıklı rekabet yerine, ortak çıkarlar doğrultusunda bölgenin daha istikrarlı hale gelebilmesi için Türkiye ile AB birbirlerini tamamlayıcı rol ile bölgede hareket etmelidirler. Birincil olarak Yunanistan'a geçmiş olan mültecilerin istek ve eksiklerinin temin edilmesi ve sığınma başvurularının gözden geçirilmesine yönelik vaziyetin en kısa zamanda düzeltilmesi olmak üzere, bu konuda da paralel strateji geliştirme ihtiyacı da her geçen zamanda kendini belli etmektedir. Her ne kadar, Türkiye göçmenlerin AB'ye geçişini engellese de AB'nin dış sınırlarının güçsüzlüğü bir sorun olarak ağırlığını yitirecek olsa da mevcudiyetini koruyacaktır. AB bütün Avrupa ülkelerinin katkı sağlayacağı müşterek ve etkin bir sınır güvenlik tedbirlerine ihtiyacı vardır. Bu gerekliliği milli egemenlik söylemleriyle üstünün örtülmesi ve bloke edilmesine imkân verilmemesi gerekmektedir. AB için Türkiye'nin önemi Orta Doğu'daki konumu sebebiyle enerji yolları açısından ve yeni pazarlara ulaşılabilmesi açısından çok önemlidir. Ayrıca güvenlik açısından Türkiye'nin sahip olduğu askeri güç ve yetenek bölgede etkin bir güç olmak isteyen AB için önemli derecede dikkate alınması gereken unsurlardan biridir (Ayaz, 2013:78).

İltica talebi kabul edilen mültecilerin kabulü de çözüme kavuşmamış olması bir diğer konudur. Mültecilerin sığınma talepleri nihayete ulaştıktan sonra bütün üye AB devletleri tarafından veto edilmemesi gerekmektedir. İltica başvurusu kabul görmeyen mültecileri kabulüne karşılık iade edilecek Suriyeli mültecilere yönelik karşılıklı kabul anlaşması bitme noktasına ulaştığında Türkiye ile anlaşma yenilemesi yapması gerekecektir. Şansölye, halk tarafından iletilen, mültecilerin nizami biçimde sınırlandırılmasına yönelik isteği AB içinde insani bir biçimde çözüme noktasında kararlı bir düşünce içerisindeydi. Bu düşünce AB ülkeleri arasında anlaşmazlıklara sebep oluyor ve Merkel'in ülkesindeki iç siyaset ortamında itibarını da zedeleyecek biçimde bu dış siyaset politika düşüncesini kullanarak bazı karşıt ve daha milliyetçi ülkeler tarafından önüne taş koyuluyordu. Merkel Brüksel'de Türkiye ile yapmış olduğu anlaşma neticesinde bu engellemeyi aşarken iç siyasette de kredisinin azalmasını önlemiş oldu

https://www.deutschland.de/tr/topic/politika/almanya-avrupa/zorlu-bir-sorun-olarak-multeci-krizi_2016).

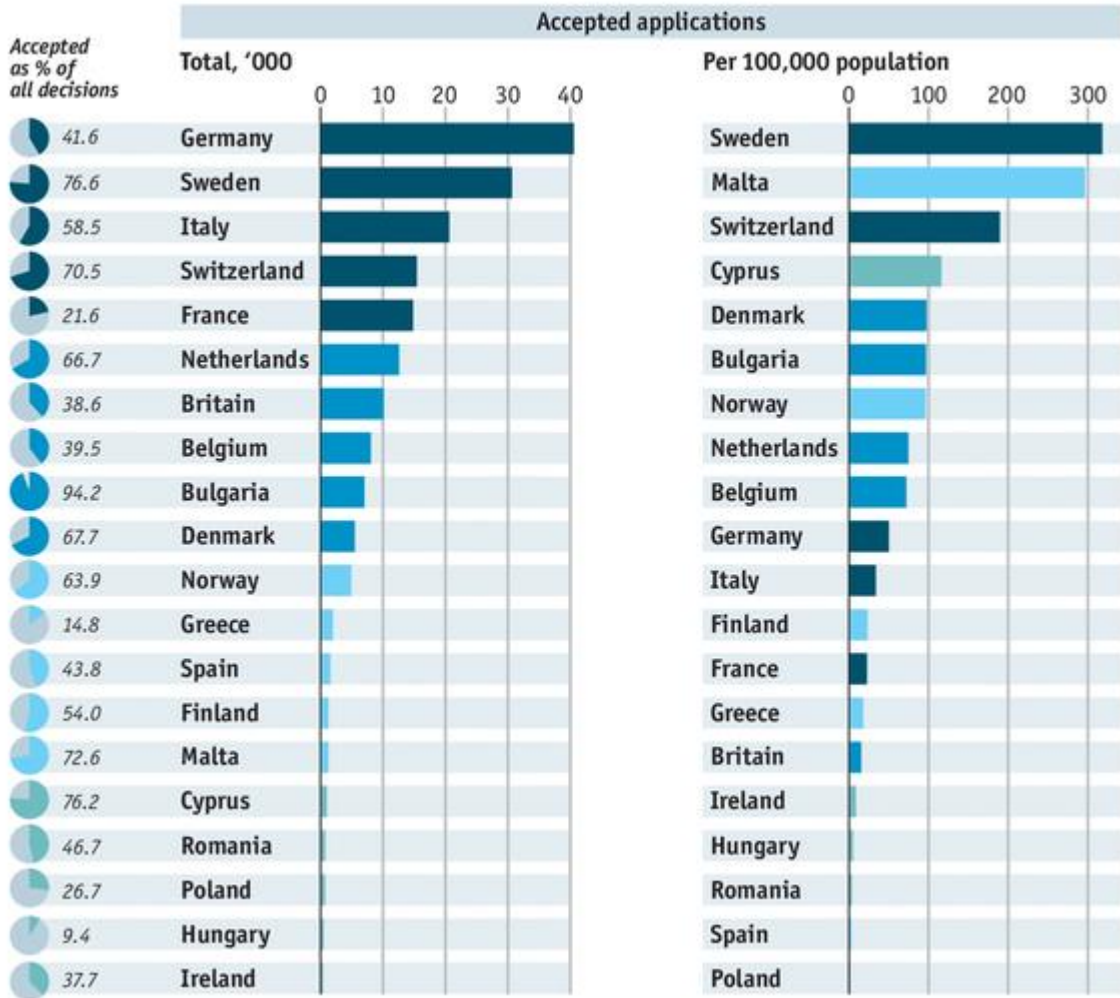
Bir yıldan uzun bir süre geçmesine rağmen Suriye'ye komşu olan ülkelerin sorumluluğunu ve yükünü daha aza indirmek adına 500 bin Suriyeli göçmenin başka ülkelere yerleştirilmesi kararı uygulanma noktasında Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği (BMMYK) için memnun edici dereceye ulaşmamıştır. BMMYK'dan yapılan açıklamada Cenevre Konferansı'nda alınan bu karardan sonraki bir yılın oldukça yavaş gerçekleşen gelişmelerle dolu bir tabloya işaret ettiği ifade edilmiştir. Öte yandan BMMYK'nın verilerine göre, Türkiye, Lübnan, Irak, Ürdün ve Mısır gibi bölge ülkelerde mülteci olarak kayda alınan Suriyeli sığınmacıların sayısı 5 milyonu aşmıştır. Bu artışta Türkiye'nin yakın zamanda 10 bin sığınmacıyı mülteci olarak tanınmasının ve kayıt altına almasının önemli etkisi olduğunu söylenebilir. Türkiye savaşın başlamasından itibaren 3 milyon civarında Suriyeli sığınmacıya sınırlarını açması ile bölge ülkelerine nazaran en fazla sığınmacı kabul eden ülke konumunda bulunmaktadır.

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiseri Filippo Grandi, uluslararası topluluğun sığınmacılara yaptığı yardımları artırması gerektiğini ifade etti. Grandi, bir yıl önce en az 500 bin sığınmacı için bölge ülkeler dışında "yeniden yerleştirme" imkânı sağlanmasının hedeflendiğini, ancak bu süre zarfında bu rakamın yalnızca yarısına ulaşıldığını vurgulamıştır.

"Eğer amacımıza ulaşmak istiyorsak 2017 ve sonrasında daha fazla çaba göstermeliyiz" diye konuşan Grandi, "Birçok devletin kendisinin de deneyimlediği üzere, yeniden yerleştirme sığınmacılara hayatlarını yeniden kurma imkânı vermenin yanı sıra onları kabul eden toplulukları da zenginleştiriyor" ifadelerini kullandı.

Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiseri ayrıca yasal yollardan seyahat ve oturma imkânlarının teşviki talebini tekrarladı. Bu imkânlar özel vize, yüksek öğrenim bursları, aile birleşimi gibi seçenekleri kapsamaktadır (<http://www.dw.com/tr/suriyeli-m%C3%BClteci-say%C4%B1s%C4%B1-5-milyonu-ge%C3%A7ti/a-38217370> , 2017).

Grafik 2: Ülkelere Göre Mülteci Alımları

Kaynak: Eurostat <https://eurasiangeopolitics.com/europes-migrantrefugee-crisis/> Erişim tarihi: 10.12.2017

Almanya 2014'te en çok mülteci kabul eden ülkedir. Başvuruların %41'i kabul edilmiştir. İsveç ise %76 kabul oranı ve kişi başına en yüksek mülteci oranıyla en açık ülke konumundadır. Buna karşın sınırdaki Macaristan sadece %10 kabul oranıyla çok ufak bir rakam almıştır. Gerekli yüzde olan 50 oranını yakalayamayıp başarısız olan ve en çok da AB tarafından eleştirilen Macaristan'da yapılan referandum süreç sonunda ortaya çıkan %98'lik destek oranının da görmezden gelinmesi mümkün olmayan derecededir. Endişeye dayalı ve popülist söylemleri ile AB'nin ciddi bir sorununa dönüşen ve bu referanduma öncülük eden Macar Başbakan Orban oldukça provakatif "Avrupa Birliği'nin, Ulusal Meclisin bile onayı alınmadan Macaristan vatandaşı olmayan kişileri Macaristan'a yerleştirmesine karar vermesini istiyor musunuz?" Sorusu ile Macar halkını kışkırtmak istemiştir. Bu soru, AB içişleri bakanlarının vermiş olduğu 160 bin mültecinin 28 AB üye ülkesine, nüfus ve gelişmişlik durumuna göre dağılım yapılmasına yönelik karara itiraz ve yok sayma sorusudur aynı zamanda. Yapılan itirazın AB üyesi olan ve AB'nin karar ve onay süreçlerini kabul etmiş bir ülke tarafından yapılmış olması pek anlam içermemektedir. Avrupa Birliği'nde kararlar oy birliği ile değil nitelikli oy yöntemi ile alınmaktadır.

Macaristan bu karara karşı çıksa da AB üyesi olarak AB'nin kurallarına göre alınmış bir karar söz konusudur (Erdoğan, 2016). Ancak Macaristan Başbakanı Orban mültecilerin ülkesine girişini kısıtlamak için yeni sınır güvenlik önlemleri alacaklarını açıklamıştır. Orban, Yunanistan üzerinden mülteciler Avrupa'nın kuzeyine doğru gitmeye başladığında Sırbistan sınırına 175 kilometre boyunca tel örgü çekmeye başlamıştır. 4 metre yüksekliğindeki bu bariyerler Macar ordusu tarafından yerleştirilirken, ordu 2015 yılında toplam 140 bin mültecinin ülke topraklarına girmesini engellemiştir.

Şekil 3: Balkanlarda Mülteci Krizi, Sınra Örülen Tel Örgüler

Kaynak: Al Jazeera Turk <http://www.aljazeera.com.tr/haber/avrupada-2-dunya-savasi-sonrasi-en-buyuk-multeci-krizi> Erişim tarihi: 10.12.2017

Avusturya Şansölyesi Werner Faymann, Macaristan'dan sınıra yürüyen ve Budapeşte yönetimi tarafından otobüs tahsis edilen 1000 kadar mülteciyi ülkeye kabul edeceklerini açıklamıştır. Karar sonrası yola çıkan Macaristan hükümetinin devreye soktuğu yaklaşık 100 otobüs, ilk grup mülteciyi Macar sınırından Avusturya tarafına taşımıştır. İlk grup başarılı olunca yollardan Avusturya'ya 5000 kişi daha geldi ve en sonunda Macar hükümeti otobüs seferlerinin bir kereye mahsus olduğunu açıklamak zorunda kalmıştır. Almanya da bu Macaristan-Avusturya güzergahından yürüyerek gelenler arasından toplam 10 bin kişi beklediklerini, bunlara bakabilecek durumda olduklarını açıklamıştır. Faymann, kararın, Macaristan-Avusturya sınırındaki dramatik durumun sona erdirilmesi için Almanya Başbakan'ı Angela Merkel ile yapılan görüşme sonrası alındığını de belirtmiştir.

Grafik 3: Ülkelere Göre Mülteci Kabul Sayıları

Ülke	Mülteci Sayısı	Ülke	Mülteci Sayısı
İsveç	105.889	Litvanya	32
Norveç	11.246	Letonya	89
Danimarka	17.913	Estonya	42
Almanya	218.186	Macaristan	72.004
Hollanda	29.813	Slovenya	201
Belçika	14.850	Hırvatistan	365
Birleşik Krallık	8.792	Sırbistan ve Kosova	313.035
İrlanda	149	Romanya	2.470
Lüksemburg	772	Bulgaristan	17.089
İsviçre	11.974	Yunanistan	5.129
Fransa	10.281	Arnavutluk	205.587
İspanya	8.365	Karadağ	2.975
Portekiz	206	Bosna Hersek	103
İtalya	2.451	Kıbrıs	3.185
Avusturya	34.151	Malta	1.222
Çek Cumhuriyeti	369	İzlanda	43
Polonya	757	Makedonya	2.109
Finlandiya	1.127	Slovakya	62
Toplam			897.645

Kaynak: UNHCR, 2016

2.3.Mülteci Krizinde Türkiye ve AB Arasındaki Müzakereler

AB ile Türkiye'nin Suriyeli göçmenlerin gelişlerinin önünü kapamak amacıyla yaptığı ilk kapsamlı toplantı 2014 yılı Haziran ayında gerçekleşmiştir. Görüşmede AB, mültecilerin Avrupa'ya gelmelerinin engellenmesi Türkiye'de kalmaya devam etmeleri için stratejiler geliştirmesini belirtmek maksadıyla, bunun karşılığı olarak ekonomik yardım sağlama taahhüdü verme toplantısı olmuştur. Bununla birlikte AB Komisyonu görevlilerinin, Türk görevlilere, mültecilerin Türkiye'ye uyumunun sağlanması koşuluyla finansal destek yapılacağı ve vizesiz geçiş hususunda aşama kaydedebileceğini beyan ettikleri bir yazı basın tarafından öğrenilmiştir. AB'nin Türkiye Delegasyonu Başkanı Stefano Manservisi tarafından imzalanmış bu mektuba göre AB devletlerinin Türkiye'den talepleri "Suriyelilerin kayıt altına alınması, güvenlik ve ihtiyaçlarının temin edilmesi, Suriyelilerin ikamet ettikleri yerel yerleşim bölgelerine uyumu sağlanarak sürekli barınma imkânı verilmesi (ev sağlanması, yerel dil eğitimi, meslek öğretme vb.) taleplerinde bulunulmuştur. Göçmen krizinde bu şekilde hassas bir zemin üzerinde konumlanan ilişki, AB ve Türk yetkilileri arasında netice ve mutabakat sağlanamayan görüşmeler sürerken, ilerleyen süreçte koşulların da yeni boyutlar kazanması neticesinde hareketlenmiştir. Alınan önlemlerin yetersiz olacağı anlaşıldığından, yöntem değişikliğine gitme zaruryeti meydana gelmiştir ve tek düşünce Suriyelilerin olabildiğince AB sınırlarından uzak tutulması olarak düşünülmüştür. Bu durum da Türkiye'nin üstlenmesi gereken sorumluluğun önemini ortaya çıkarmıştır. Bu sebepten ötürü son dönemde aralarında Avrupa Konseyi Başkanı Donald Tusk, Avrupa Komisyonu Başkanı Jean-Claude Juncker, Avrupa Komisyonu Başkan Yardımcısı Frans Timmermans, Göç, İçişleri ve Vatandaşlıktan Sorumlu Komisyon Üyesi Dimitris Avramopoulos ile Komisyonun Genişlemeden Sorumlu Üyesi Johannes Hahn, Almanya Dışişleri Bakanı Frank-Walter Steinmeier ve son olarak Almanya Başbakanı Angela Merkel'in de bulunduğu önemli

derecede yetkililer Türkiye'yi ziyarette bulunmuştur. Buna istinaden Recep Tayyip Erdoğan Brüksel'e ziyarette bulunarak, Parlamento Başkanı Martin Schulz, Avrupa Konseyi Başkanı Tusk ve Komisyon Başkanı Juncker ile buluşarak fikir alışverişinde bulunurken dönemin Başbakanı Ahmet Davutoğlu da BM Genel Kurulu'nun 70. dönem toplantılarında AB yetkilileri ile görüşmüştür. Görüşmeler devam ettiği süreçte yaşanan göçmen sorunuyla alakalı AB Komisyonu'nun Türkiye ile hazırladığını beyan ettikleri anlaşma metni Avrupa'da yayın organlarında sunulunca Türk yetkililer bu metnin kendilerinin bilgisi dahilinde hazırlanmadığını ve halen bir anlaşmaya varılmadığını açıkladılar (Bayraklı ve Keskin,2015:30). Türkiye'nin uluslararası anlamda sahip olduğu özel konumu doğu ile batı arasında yapıcı bir köprü görebilme yetkinliği AB'nin ulaşamadığı bölgelere, Türkiye'nin ulaşabilecek yeterliliğe bazı yapısal sorunlara rağmen sahip olması önemli bir avantajdır. Tekrarlanması gereken bölgede 'rol model' olması iddiasının yaşanmasında, Türkiye'nin gerçekleştirdiği reform süreçlerindeki AB katkısıdır (Ayaz, 2013:65).

Türkiye'nin ısrarla gündeminde olan Suriye'nin kuzeyinde bir "güvenli bölge" sağlanması fikri ile vizesiz geçiş, finansal yardım vb. konular da AB Liderler zirvesinde gündemde yerini almıştır. 18 Ekim 2015 tarihinde Merkel, Cumhurbaşkanı Erdoğan ve Başbakan Davutoğlu ile görüşmelerde bulunmak amacıyla Türkiye'ye ziyarette bulunmuştur. Görüşmelerin konusu Suriyeli mültecilerin AB'ye ulaşmalarının önünün kapatılması ve Türkiye'de konumlanmasının hayata geçirilmesi olmuştur. İkili görüşmelerin ardından Şansöyle'nin açıklamalarında, Türkiye'ye parasal desteğin yanında, Türkiye'nin AB katılım sürecinin hareketlendirilmesi noktasında adımlar atılacağını ve Türk vatandaşlarına vizesiz geçiş imkanının sunulabileceğini de belirtmiştir. Yapılan tüm açıklama ve beyanlara rağmen elle tutulur gerçekçi bir gelişim oluşmamıştır. Türkiye'de seçimlerin ülkedeki gündemi değiştirmesiyle, stratejisini değiştiren ve uzaktan Türkiye'nin seçim sonucunu takip eden AB, seçim sonrası güçlü ve istikrarlı AK Parti hükümetini görünce Türkiye ile yeniden görüşmelerde bulunmak üzere hazırlık sürecine girmiştir. Brüksel'de Kasım ayında olan zirvede Türkiye'nin üyelik süreci, yeni fasılların açılması, vizesiz geçiş ve geri kabul anlaşması gibi konularda Türkiye ve AB mutabakat sağladıklarını açıkladılar. Görüşmelerin sonucunda yapılan ortak açıklamada şu konulara yer verilmiştir;

Türkiye'nin AB katılım müzakerelerinde 17'nci fasıl olan ekonomik ve parasal politikanın 14 Aralık'ta açılacağı açıklanmıştır. Bu bağlamda 2016'nın ilk çeyreğinde açılacak olan yeni fasılların belirleneceği de kayıt altına alınmıştır. AB Bakanı Volkan Bozkır'ın yaptığı bir açıklamaya göre 2016 yılı içerisinde 5 yeni başlığın müzakereye açılması planlanmaktadır.

Taraflar arasındaki diyalogu sıklaştırmak ve daha sistematik hale getirmek adına yılda iki defa AB-Türkiye zirvesi düzenlenmesi, 2016 yılının ilk çeyreğinde Yüksek Düzeyli Ekonomik Diyalog Mekanizması'nın başlatılması ve yine 2016 yılının ilk çeyreğinde Yüksek Düzeyli Enerji Diyalogu toplantısının ikincisinin düzenlenmesi kararlaştırılmıştır.

AB Türkiye'deki Suriyeli sığınmacılar için "başlangıç olarak" 3 milyar avro parasal destek sağlamayı taahhüt etmiştir. Buna istinaden AB mülteci meselesinde Türkiye ile AB arasındaki yük paylaşımı yapmanın önemine dikkat çekerek üye ülkelerin ve AB'nin mültecilere yönelik uyguladığı yeniden yerleştirme politikalarına vurgu yapmıştır. Bu bağlamda Alman basınında çıkan bazı haberlere göre AB üyesi devletler Türkiye'de bulunan 400.000 dolayında Suriyeli mülteciyi doğrudan kabul etmeyi planlamaktadırlar.

AB ve Türkiye, vizesiz geçiş ile ilgili atılması gereken adımları hızlandırma konusunda anlaşmalarını açıkladılar. Buna göre AB Komisyonu 2016 Mart ayında vize muafiyeti hususundaki ikinci raporunu yayımlayacaktır. Buna karşılık AB-Türkiye arasında imzalanan Geri Kabul Anlaşması Haziran 2016'dan itibaren Türkiye tarafından uygulanmaya başlayacak. AB Komisyonu'nun üçüncü raporunu sonbaharda yayımlayacağı ve vizesiz geçiş ile ilgili şartların yerine getirildiğinin tespit edilmesi durumunda, Ekim 2016 tarihinden itibaren Türk vatandaşlarına yönelik vize muafiyeti uygulamasının başlaması planlanmaktadır.

Açıklama metninin nihayetinde taraflar üzerinde anlaşılabilir hususlarda atılması planlanan adımların eş zamanlı olacağını ve yakından takip edileceğini vurgulamışlardır. Bununla birlikte, AB aslında mültecilerin Türkiye sınırları dahilinde tutulması koşuluyla destekte bulunacağını açıklarken her zaman övündüğü insani haklar ve özgürlük gibi yüce değerlerin uygulama noktasında hiçbir anlamı olmayan füzuli söylemler olduğunu da aslında teyit etmiştir. Buna dayanarak, geçici olarak Türkiye'ye gelmiş, tek gayesi Avrupa ülkelerine geçmek olan ve bu yüzden buraya geçiş yapmış mültecileri cebren burada tutmanın insani ve hürriyet tanımına uygun düşmesi söz konusu değildir. Bununla birlikte, Cenevre Sözleşmesi hükümlerinde geçtiği üzere Türkiye'nin göçmenlere suç işlemiş gibi davranarak takip etme, yargılama ya da hapse atma vb. uygulamalara hakkı bulunmadığını da belirtmek gerekmektedir (Bayraklı ve Keskin, 2015:30).

Aslında geri kabul anlaşması, ekonomik krizle boğuşan AB'nin daha fazla ekonomik ve sosyal kayıp yaşamaması için sınırlarına yakın komşu ülkelere uyguladığı politik bir araçtır. Bu araçla AB, sınırlarına yapılan yasa dışı göçün önüne geçip sınır güvenliğini sağlamayı hedeflemektedir. Uyguladığı bu politika doğrultusunda, insani değerlere vurgu yaparak, sınırlarında fazla göçmen istemediğini uluslararası kamuoyuna duyurmuş ve yaptığı geri kabul anlaşmalarıyla da sınırlarına giriş yapan göçmenleri geri çevirerek göçmenlere karşı olduğunu da böylece göstermiştir. Türkiye ile yaptığı Geri Kabul Anlaşması'nda da göçmenlere karşı olduğunu tekrar teyit etmiş, hatta göçmen karşıtı politikasını Türkiye'ye bugüne kadar vermediği tavizleri vererek ispatlamıştır. AB'nin bu politikalarından, Birlikte evrensel insani niteliklerden ziyade sosyoekonomik faktörlerin baskın olduğu sonucunu çıkarmak mümkündür. Çünkü Birlik, henüz yasa dışı göçmenlerin sebep olabileceği ekonomi, sosyal güvenlik alanlarındaki risklere hazır değildir (Ercan, 2016:2).

Yaşanmakta olan ve uzun bir süre devam edeceği belli olan bu göçmen krizi insan hak ve özgürlüklerinden dem vuran sürekli bununla övünen Avrupalı ülkeleri yönetimlerine ve bilhassa da Alman Başbakan Merkel'e izlenen politikaların devamlılığının olmadığını ve Türkiye'nin Avrupa Birliği'nin geleceği açısından ne kadar ileri derecede öneme sahip bir güç olduğunu net olarak ortaya koymuştur. Ulaşılan neticede göçmen sorunun aşabilmenin Türkiye ile iş birliğinin olmazsa olmaz olduğunun farkına varan Avrupa Birliği ve birliğin baş aktörü Almanya'nın Türkiye ile bağlantılarını iyileştirmek amacıyla olduğu net bir biçimde anlaşılmaktadır. Fakat bu ilişkileri güçlendirme amacının stratejik bir hamle mi yoksa gerçekten durumu düzeltmek adına uygulanması gereken bir politika olduğunu AB tarafından Türkiye'ye verdiği sözleri ne derece yerine getirdiği ortaya çıkaracaktır (Bayraklı ve Keskin, 2015:30).

Özetlemek gerekirse, sığınmacı olarak gelen göçmenlerin Geri Kabul Anlaşması ile geri gönderilip gönderilemeyeceği çoğu göçmenin Avrupa'da iltica başvurusu yapmış bulunması, Türkiye'nin AB tarafından güvenli üçüncü ülke sayılmaması ve uluslararası

hukuktaki geri iade edilmezlik kaidesinden ötürü halen mutabık olunmamış bir mevzudur. Farklı amaçlarla gelmiş olan göçmenler, kısaca “ekonomik göçmen” olarak adlandırılan kişiler ise sayı olarak az olmakla birlikte Avrupa tamamına yayılmış şekildedirler. Bu göçmenlerin hepsinin aynı vakitte geri gönderilmelerinin imkânı olmadığından dolayı Türkiye için beklenmedik bir ekonomik baskı yaratmayacağı düşünülmektedir. Yine de bu konuda daha sağlıklı tahminlerde bulunabilmek için Türkiye üzerinden Avrupa’ya geçen ekonomik göçmenler hakkında daha detaylı datalara ihtiyaç bulunmaktadır. Nitekim Yunanistan’a yalnızca 2015 yılı içinde 21.133 İran, 4.332 Somali ve 3.375 Bangladeş vatandaşının illegal şekilde girdiği dikkate alındığında, Türkiye’nin hali hazırda kapasitesini zorlayabilecek sayıda işçi göçmeni için geri gönderim başvurusunda bulunulması durumu olabilir. Fakat kişilerin sadece vatandaşlık bilgileri incelenerek mülteci ya da ekonomik göçmen olarak ayırt edilmesinin imkânı olmayacağı ve geri kabulün uygulanabilmesi için ekonomik nedenlerle gelmiş olmayan göçmenlerin Türkiye’den geçiş yapmış olduğunun kanıtlanması gerektiği için eldeki sayısal verilerin yanıltma payı da vardır (Ekinci, 2016:34).

BÖLÜM 3. AVRUPAYA SİĞİNAN SURIYELİLERİN DURUM DEĞERLENDİRMESİ: AVUSTURYA VE MACARİSTAN ARAŞTIRMASI

3.1.Araştırmanın Konusu, Amacı ve Önemi

2015 yılının başından itibaren mültecilerin Avrupa'ya doğru hareketlenmesiyle birlikte mülteci meselesi genelde AB'nin de sorunu haline geldi. Bu analizin amacı, AB genelinde Avusturya ve Macaristan özelinde özellikle Arap Bahar'ının başlangıcından itibaren takip ettikleri mülteci politikasını, Avusturya ve Macaristan'da bulunan Suriyeli mültecilerin durumlarını gözlemlemektir. Suriye'de yaşanan savaş, sadece komşu ülkeleri etkilemekle kalmayıp Avrupa ülkelerini de göçmenlik noktasında sorumluluk alma mecburiyetine sevk etmiştir. Araştırma Avrupa'daki göçmenlerin durumunu göstermesi bakımından önem arz etmektedir.

3.2.Araştırmanın Yöntemi

3.2.1.Veri Toplama Süreci

Çalışmada kullanılan yöntemler; örnekleme, anket sorularının hazırlanması, anketlerin yapılması ve analiz aşamaları olmak üzere ayrı ayrı olarak değerlendirilmiştir. Ayrıca alan araştırması için de katılımcı gözlem ve anket uygulaması öngörülmüştür.

Evren ve Örneklem

Uygulama evreni olarak Avusturya ve Macaristan ülkeleri seçilmiştir. Avusturya ve Macaristan'da bulunan anket uygulanmıştır. Ülkelerin katı politikaları sebebiyle Suriyeli mültecilere büyük uğraşlar sonucu ulaşıp anket uygulanmıştır. Anket her aileden 1 kişi olması ve ankete katılan kişilerin isimlerini saklı tutmak şartı ile uygulanmıştır. Toplamda 137 birey ile anket ve görüşme yapılmıştır.

3.2.2.Veri Analiz Süreci

Alan araştırmasından elde edilen veriler bilgisayar ortamına aktarılmış ve SPSS 20. programında her bir soruya verilen cevapların yüzdesel dağılımı tablolar haline getirilmiştir. Sorular arasında çapraz ilişki kurularak karşılaştırmalı tablolar yapılmıştır. Güvenilirlik analizi yapılmış, verilerden çıkan sonuçlar anlamlı bir bütün oluşturmuştur.

3.3.Bulgular ve Yorumlar

Tablo 1: Bu ülkeye nasıl geldiniz?

Bu ülkeye nasıl geldiniz?	Yüzdeler
Kaçak	94,1
Devlet kabulü	5,9
Toplam	100,0

Tablodan da anlaşılacağı üzere mültecilerin neredeyse tamamına yakını (%94,1)'i Avrupa'ya kaçak olarak giriş yapmıştır. Sadece (%5,9)'u devlet tarafından kabul edilmiştir. Buradan mültecilerin savaştan uzak bir yere, güvenli bir yere ulaşmak, kaçak olarak dahi olsa, yaşamak istediklerini görebiliriz.

Tablo 2: Bu ülkeye ne zaman geldiniz?

Bu ülkeye ne zaman geldiniz?	Yüzdeler
1 yıldan az	2,9
1 yıldan fazla	96,1
3-5 yıl	1,0
Toplam	100,0

Bu ülkelere gelen mültecilerin büyük bir kısmı (%96,1)'i 1 yıldan fazladır bu ülkelerde yaşamaktadır. 1 yıldan az süredir bu ülkelerde bulunanlar ise (%2,9) olarak görülmektedir. Buna sebep olarak ise diğer Avrupa ülkelerinden genellikle Balkan ülkelerinden bir şekilde ulaşıp gelen mültecileri gösterebiliriz. 3-5 yıldır orada bulunan mültecilerin oranı ise (%1) ile oldukça düşüktür.

Tablo 3: Bu ülkede nasıl geçiniyorsunuz?

Bu ülkede nasıl geçiniyorsunuz?	Yüzdeler
Kilise yardımı	10,8
Sosyal yardım	81,4
Dernek yardımı	7,8
Toplam	100,0

Mültecilerin geçinebilmesi için yapılan yardımların büyük bir kısmı sosyal yardımlar (%81,4) ile gerçekleşmektedir. Bunlara gönüllü ve uluslararası yardım kuruluşlarını örnek gösterebiliriz. Kilise yardımlarının (%10,8) ve dernek yardımlarının (%7,8) az ve yetersiz olduğunu gözlemleyebiliriz.

Tablo 4: Ne kadar yardım alıyorsunuz?

Ne kadar yardım alıyorsunuz?	Yüzdeler
500 veya daha az	100,0

Tablodan da net olarak görüleceği üzere mültecilerin tamamı 500€ altında yardım almaktadır. Burada mültecilerin tamamının değil bir kısmının bu para yardımını alabildiklerini eklemek gerekmektedir.

Tablo 5: Gıda veya giyim yardımı alıyor musunuz?

Gıda ve giyim yardımı alıyor musunuz ?	Yüzdeler
Evet	46,1
Hayır	53,9
Toplam	100,0

Görüldüğü üzere gıda veya giyim yardımı alanlar (%46,1) oranındadır, mültecilerin yarısı bile etmeyen bu oran yardımların yetersizliğini göstermektedir. Sağlanan gıda ve giyim yardımları ise büyük oranda sosyal yardımlardan sağlanmaktadır. Yardım almayanların oranı ise (%53,9)'dur.

Tablo 6: Çocuk parası alıyor musunuz?

Çocuk parası alıyor musunuz?	Yüzdeler
Hayır	100,0

Tablodan da anlaşılacağı üzere mültecilerin tamamı çocuk yardımlarından maalesef faydalanamamaktadır.

Tablo 7: Sağlık sigortasından faydalanıyor musunuz?

Sağlık sigortasından faydalanıyor musunuz?	Yüzdeler
Hayır	100,0

Görüldüğü üzere mültecilerin tamamı sağlık sigortasından faydalanamamaktadır. Hastalık durumlarında gönüllü sağlıkçılar mültecilere yardımcı olmaktadır.

Tablo 8: Geçim sıkıntısı yaşıyor musunuz?

Geçim sıkıntısı yaşıyor musunuz?	Yüzdeler
Evet	100,0

Tablodan anlaşılacağı üzere mültecilerin tamamı geçim sıkıntısı yaşamaktadır. Buradan bir kez daha yardımların yetersiz olduğu sonucuna ulaşabilmekteyiz.

Tablo 9: Ev-kira yardımı alıyor musunuz?

Ev-kira yardımı alıyor musunuz?	Yüzdeler
Evet	1,0
Hayır	99,0
Toplam	100,0

Mültecilerin büyük çoğunluğu kamplarda yaşamaktadır ve (%99)'u ev-kira yardımı almamaktadır. Kalan (%1) ise sosyal yardımlar ve kendi çabaları ile evde yaşayıp yardım almaktadır.

Tablo 10: Bu ülkede eğitimden faydalanabiliyor musunuz?

Bu ülkede eğitimden faydalanabiliyor musunuz?	Yüzdeler
Hayır	100,0

Tablodan görüldüğü üzere mültecilerin tamamı eğitimden faydalanamamaktadır. Temel ihtiyaçlarının yanında eğitim eksikliği de mültecilerin yüzleşmek zorunda kaldığı bir diğer zorluk olarak gözlemlenmektedir.

Tablo 11: Nasıl bir yerde yaşıyorsunuz?

Nasıl bir yerde yaşıyorsunuz?	Yüzdeler
Ev	3,9
Yurt	2,0
Kamp	94,1
Toplam	100,0

Tablodan anlaşılacağı üzere mültecilerin büyük bir kısmı (%94,1)'i kamplarda yaşamaktadır. Evlerde kendi imkanlarıyla veya tanıdıklarının yanında yaşamaya devam eden mültecilerin oranı ise (%3,9) olarak gözlemlenmiştir. Yurt tarzı yerde yaşayan mülteciler azınlıkta olup oranı (%2) olarak görülmektedir.

Tablo 12: Savaş bittiğinde ülkenize dönecek misiniz?

Savaş bittiğinde ülkenize dönecek misiniz?	Yüzdeler
Evet	72,5
Hayır	27,5
Toplam	100,0

Savaş bittiğinde ülkesine dönmeyi düşünenlerin oranı (%72,5) olarak görülmektedir. Dönmek istemeyen mülteciler azınlıkta olup oranı (%27,5)'tir. Buradan aslında Avrupa'ya gelen mültecilerin sadece savaş şartlarından kaçtığı ve yaşamak istediği için geldiği sonucuna ulaşabiliriz. Bir diğer çıkarım ise bu ülkelerdeki sağlanan yaşam şartlarının yetersiz ve yaşamayı zorlaştıran düzeyde olduğudur.

Tablo 13: Kültür ve entegrasyon sorunu yaşıyor musunuz?

Kültür ve entegrasyon sorunu yaşıyor musunuz?	Yüzdeler
Evet	100,0

Tablodan net olarak gördüğümüz üzere mültecilerin tamamı kültürel zorluklarla birlikte Avrupa yaşam standartları ve koşullarına adapte olmakta zorluklar yaşamaktadır.

Tablo 14: Dil veya meslek kurslarından faydalaniyor musunuz?

Dil veya meslek kurslarından faydalaniyor musunuz?	Yüzdeler
Evet	67,6
Hayır	32,4
Toplam	100,0

Tablodan anlaşılacağı üzere mültecilerin bu ülkelerdeki yaşamlarını kolaylaştırabilmek adına büyük çoğunluğu (%67,6)'sı buldukları ülkelerin dillerini faydalanmakta öğrenmektedir. Kalan (%32,4) ise öğrenmemektedir. Bu orana yaşlı büyük olanların etki ettiğini yeni bir dil ve meslek öğrenmenin zor geldiği kişilerin oluşturduğunu da söyleyebiliriz.

Tablo 15: Hangi meslek veya dili öğreniyorsunuz?

Hangi meslek veya dili öğreniyorsunuz?	Yüzdeler
Almanca	44,1
Macarca	55,9
Toplam	100,0

Mültecilerin (%44,1)'inin Almanca öğrenmekte olduğunu görmekteyiz. Kalan (%55,9) ise Macarca öğrenmektedir. Bu oranlardan mültecilerin ülkelerdeki dağılımı konusunda da bizlere bir fikir sunmaktadır.

Tablo 16: Devlet işçi kurumuna kayıtlı mısınız?

Devlet işçi kurumuna kayıtlı mısınız?	Yüzdeler
Evet	1,0
Hayır	99,0
Toplam	100,0

Mültecilerin neredeyse tamamının (%99)'u işçi kurumuna kayıtlı olmadığını tablodan açıkça görmekteyiz. Burada dil ve nitelik yeterliliğinin gözetildiğini düşünebiliriz.

Tablo 17: Devlet tanıma durumunuz nedir?

Devlet tanıma durumunuz nedir?	Yüzdeler
Geçici	99,0
Mülteci	1,0
Toplam	100,0

Tablodan da görüldüğü üzere bu ülkede bulunan Suriyelilerin tamamına yakını (%99)'u devlet tanıma durumu açısından 'geçici' statüsündedir. Sadece (%1)'lik kesim 'mülteci' statüsünde bulunmaktadır.

Tablo 18: Devlet olanaklarından memnun musunuz?

Devlet olanaklarından memnun musunuz?	Yüzdeler
Evet	23,5
Hayır	76,5
Toplam	100,0

Tablodan anlaşılacağı üzere devlet olanaklarından memnun olanlar azınlıkta olup (%23,5) sağlanan olanakların yetersizliği açıkça görülmektedir. Memnun olmayanlar ise (%76,5) ile dikkat çekici ve olanakların iyileştirilmesi adına bir işaret vermektedir.

Tablo 19: Dinsel ve toplumsal ayrımcılığa tabii oldunuz mu?

Dinsel ve toplumsal ayrımcılığa tabii oldunuz mu?	Yüzdeler
Evet	74,5
Hayır	25,5
Toplam	100,0

Tablodan anlaşıldığı üzere dinsel ve toplumsal ayrımcılık yaşamış mültecilerin oranı (%74,5) ile oldukça yüksektir. Mültecilerin çoğunluğunun kamplarda yaşadığını düşünecek olursak oranın yüksekliği düşündürücü bir seviyededir. Buradan kamplara ulaşmadan önceki ilerledikleri yollarda yaşadıkları zorluklar ve ayrımcılıklar da düşünülebilir. Dinsel

ve toplumsal ayrımcılık ile karşılaşmadığını düşünenlerin oranı ise (%25,5) olarak görülmektedir.

Tablo 20: Savaş sonrası ülkesine dönmeyi düşüneneler ile yaşadıkları ülke karşılaştırması

Savaş bittiğinde ülkenize dönecek misiniz?	Hangi dili öğreniyorsunuz?		Toplam
	Almanca	Macarca	
Evet	27%	73%	100,0%
Hayır	89,3%	10,7%	100,0%
Toplam	44,1%	55,9%	100,0%

Tabloda görüldüğü gibi savaş bittikten sonra Suriye'ye geri dönme eğilimi değişkenlik göstermektedir. Evet diyenler (%27)'si Almanca öğrenenler, Avusturya'daki mülteciler, (%73) ise Macarca öğrenenler oluşturmaktadır. Dönmeyi düşünmeyenlerin ise (%89,3)'ü Almanca kalan (%10,7)'si Macarca öğrenenlerdir. Buradan Macaristan'da bulunan mültecilerin Avusturya'da bulunan mültecilere oranla savaş sonrası ülkelere dönme eğiliminin daha yüksek olduğu sonucuna ulaşabiliriz.

Tablo 21: Ülkeye giriş yöntemi ile savaş sonrası ülkesine geri dönme karşılaştırması

Bu ülkeye nasıl geldiniz?	Savaş bittiğinde ülkenize dönecek misiniz?		Toplam
	Evet	Hayır	
Kaçak	76,0%	24,0%	100,0%
Devlet kabulü	16,7%	83,3%	100,0%
Toplam	72,5%	27,5%	100,0%

Kaçak olarak Avrupa'ya giriş yapanların (%76)'sı savaş sonrası ülkesine geri dönmeyi düşünürken, (%24)'ü dönmeyi düşünmemektedir. Devlet kabulü ile gelenler ise geri dönmeyi düşünenlerin oranı, kaçak olarak gelip geri dönmeyi düşünenlerin aksine (%16,7) ile oldukça düşük ve dönmeyi düşünmeyenlerin oranı ise (%83,3) ile yüksektir.

Tablo 22: Yaşadıkları yer ile ayrımcılığa tabi olma karşılaştırması

Nasıl bir yerde yaşıyorsunuz?	Dinsel ve toplumsal ayrımcılığa tabi oldunuz mu?		Toplam
	Evet	Hayır	
Ev	75,0%	25,0%	100,0%
Yurt	50,0%	50,0%	100,0%
Kamp	75,0%	25,0%	100,0%
Toplam	74,5%	25,5%	100,0%

Tablodan da görüldüğü üzere mültecilerin yaşadığı en büyük sıkıntılardan biri de ayrımcılığa maruz kalmalarıdır. Evde kendi bireysel çabaları ile yaşayan mültecilerin (%75)'i tabi olduğunu (%25)'i ise ayrımcılığa maruz kalmadığı, yurtlarda yaşayanlarda ise oran (%50) ile yarı yarıya, kamplarda yaşayanlarda ise (%75) maruz kaldığını, (%25) ise ayrımcılığa maruz kalmadığını belirtmiştir. Burada dikkat çeken noktalardan biri de kamplarda toplum ile iç içe olmadığı halde dinsel ve toplumsal ayrımcılığa tabi olan mültecilerin yüksek oranıdır.

Tablo 23: Ülkeye geliş zamanı ile entegrasyon sorunu yaşama karşılaştırması

Bu ülkeye ne zaman geldiniz?	Kültür ve entegrasyon problemi yaşıyor musunuz?		Toplam
	Evet	Hayır	
1 yıldan az	100,0%		100,0%
1 yıldan fazla	100,0%		100,0%
3-5 yıl	100,0%		100,0%
Toplam	100,0%		100,0%

Tablodan açıkça görüldüğü üzere Avrupa'daki Suriyeli mültecilerin süre farkı olmaksızın, mültecilerin genelinin kültür ve entegrasyon problemi yaşadığı görülmektedir. Buradan Ortadoğu-Avrupa arasındaki kültürel ve dini farkı net bir şekilde görebiliriz.

Tablo 24: Alınan yardım ile devlet olanaklarından memnuniyet karşılaştırması

Ne kadar yardım alıyorsunuz? (€)	Devlet olanaklarından memnun musunuz?		Toplam
	Evet	Hayır	
500 veya daha az	23,5%	76,5%	100,0%
Toplam	23,5%	76,5%	100,0%

Mültecilerin tamamı 500 Euro ve altında yardım almaktadır. Yardım alanların (%23,5)'i devlet olanaklarından memnunken kalan (%76,5)'lik kısım devlet olanaklarından memnun değildir. Buradan yapılan yardımların yeterli olmadığı sonucuna ulaşabiliriz.

Tablo 25: Devlet olanaklarından memnuniyet ile geçim yolları karşılaştırması

Devlet olanaklarından memnun musunuz?	Bu ülkede nasıl geçiniyorsunuz?			Toplam
	Kilise yardımı	Sosyal yardım	Dernek yardımı	
Evet	0,0%	79,2%	20,8%	100,0%
Hayır	14,1%	82,1%	3,8%	100,0%
Toplam	10,8%	81,4%	7,8%	100,0%

Devlet olanaklarından memnun olan mültecilerin (%79,2)'si sosyal yardımlar ile geçinmekte, (%20,8) ise dernek yardımları ile geçinen mültecilerdir. Bu olanaklardan memnun olmayanların ise (%14,1)'i kilise yardımları, (%82,1)'i sosyal yardımlar ve kalan (%3,8) de dernek yardımları ile geçinmektedir.

Tablo 26: Alınan yardımlar ile devlet olanaklarından memnuniyet karşılaştırması

Gıda veya giyim yardımı alıyor musunuz?	Devlet olanaklarından memnun musunuz?		Toplam
	Evet	Hayır	
Evet	42,6%	57,4%	100,0%
Hayır	7,3%	92,7%	100,0%
Toplam	23,5%	76,5%	100,0%

Gıda veya giyim yardımı alan mültecilerin (%42,6)'sı bu olanaklardan memnun iken (%57,4)'ü memnun değildir. Yardım almayan mültecilerde ise (%7,3) ile düşük bir oranda memnuniyet gözlenirken (%92,7) ile büyük memnuniyetsizlik görülmektedir. Buradan

yapılan yardımların yetersiz olması ile birlikte, yardımların gerekliliğinin önemini gözlemleyebiliriz.

Tablo 27: Öğrenilen dil ile ayrımcılığa maruz kalma karşılaştırması

Dinsel ve toplumsal ayrımcılığa maruz kaldınız mı?	Hangi dili öğreniyorsunuz?		Toplam
	Almanca	Macarca	
Evet	25,0%	75,0%	100,0%
Hayır	100,0%	0,0%	100,0%
Toplam	44,1%	55,9%	100,0%

Dinsel ve toplumsal ayrımcılık ile yüzleşmiş mültecilerin (%25)'i Almanca öğrenen, Avusturya'da bulunan, (%75)'lik kalan kısım ise Macarca öğrenen, Macaristan'da yaşayanlardır. Ayrımcılığa maruz kalmamış mültecilerin tamamı (%100) ü Almanca öğrendiğini belirtmiştir. Buradan Macaristan'da bulunan Suriyeli mültecilerin dinsel ve toplumsal olarak büyük sıkıntılar ile karşı karşıya kalmış olduğu sonucuna ulaşabiliriz.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Türkiye, bugüne kadar jeopolitik ve stratejik konumu nedeniyle kaçakların, mültecilerin, iltica edenlerin uğrak yeri ve sığınma noktası olup sayısı milyonları geçen mülteciye imkânlarını sunmuştur. Fakat, konumumuz itibariyle komşu ülkelerde yaşanan iç çatışmalar ve savaşlar neticesinde artan göç hareketliliğinin tahmin edilenden daha yüksek seviyede etkileneceği düşüncesi var olmuştur. Arap Baharı'nın başlamasından itibaren yaşanmaya ve sürekli artmaya başlayan bu mülteci dramının günümüze kadar sürmüş olması bu hususta endişe yaratmaya devam etmektedir. Sınır illerinden giriş yapıp bu illerimizde ikamet etmenin yanı sıra iç bölgelerimize de ilerleyen mülteciler bu illerimize de yerleşmişlerdir. Bu göç dalgası ülkemizi sadece varış noktası olarak değil Avrupa'ya geçiş noktası olarak da kullanmıştır. Avrupa'ya ulaşmak isteyen mülteciler sınıra yakın illerden geçişler yaptıktan sonra, genellikle Ege denizi üzerinden kaçak botlarla Avrupa kıyılarına ulaşma gayesi içinde ölümcül tehlikeleri göze alıp yığınlar halinde geçmeye çalışmışlardır. Bu tehlikeli yolculuklar birçok drama sebep olmuştur. Avrupalıların nihayet mülteci dramını fark etmesini sağlayan vahim Aylan bebeğin boğulma olayı da bu süreçte gerçekleşmiştir. Göçmenlerin %50'sinden fazlasının çocuk ve kadınlardan oluşan çalışmaya müsait olmayan tüketici olması ve gelirlerinin olmaması sebebiyle mali yönden sorun yaratmaktadır.

Ulus ötesi göçü tetikleyen en büyük sebepleri olan hayati tehlike ve maddi sıkıntılar sebep olmaktan ziyade bir netice haline gelmiştir. Savaş ve Ortadoğu'daki kriz öncesi Suriye ve Türkiye vatandaşlarının aralarında oluşan akrabalık ilişkileri veya aşiret bağlantılarının olması, sınırda bulunan şehirlerin yaşayış benzerlikleri kolay bir sosyal ilişki kurmaya imkân sağlamaktadır. Göçmenlerin büyük oranının din, dil, etnik yapı vb. konularda da göç ederken bu niteliklere özen gösterdiği için genel anlamda kayda değer sorunlar yaratmamaktadır. Fakat, AB'de siyasi iradelerin, zıtlarıcı uygulamalara yönelmesinin, farklılık arz eden demografik yapısıyla olumsuz yansımaları olabilmektedir. Göçmenlerin yerel dili bilmemesi ve kullanamaması, devlet kurumlarına girememesi, çalışma imkânı bulamaması, sağlık, barınma gibi temel insani ihtiyaçlara ulaşamaması uygulanan ayrıştııcı politikalar neticesinde mültecilerin zaten zorluklarla dolu olan yaşam mücadelelerini daha da zorlaştırmıştır. Türkiye'de ise Suriyeli mültecilerin uyum süreci daha rahat ve çabuk olması ile birlikte çok sayıda yatırımcı sermayelerini, işlerini kurmaya başlamış ve bu yatırımcıların yerel ekonomiye katkısı günden güne kendini hissettirmeye başlamıştır. Diğer taraftan, Suriye'den göç edenlerin büyük bir kısmının çocuk ve genç yaşta olması ve kültürel olarak Türk yapısıyla büyüyüp gelişmeleri toplumsal yaşama adapte olma noktasında oluşan avantajlarını ileriki zamanlarda meydana gelebilecek işgücü ihtiyacını da karşılayabilmiş olacaktır. Ancak Avrupa'da uygulanan politika mültecileri tamamen kamplarda tutup normal hayatın içine girişini ve toplumsal hayata adapte olmasını engellemek üzerine kurulmuştur. Bu durumda Suriyeli mülteciler sadece sosyal yardımlarla hayatını devam ettirip yaşam ve geçim sıkıntıları yaşamaktadırlar. Mültecilerin büyük bir kısmı Türkiye'de bir süre yaşadıkdan sonra sınırlardan kaçak olarak Avrupa'ya giriyor. Sadece Sırbistan'dan 140 binden fazla kayıtlı göçmen Macaristan'a, yani Schengen bölgesine girdi. Çünkü Schengen ülkelerinde sınır kontrolü yok, böylece mülteciler esas

hedef olan Almanya'ya daha rahat ulaşabilecekler. Bu geçişlerden dolayı sağcı hükümetin başındaki Viktor Orban sınıra duvar örmek istiyor. En cömert mülteci programına sahip Almanya, 800 bin sığınma başvurusu beklediğini açıkladı. Fakat bu rakam elbette kabul edeceği mülteci sayısı değildir. Yani aslında Almanya'da dolaylı bir şekilde Macaristan'a uyarıda bulunarak, mültecilerin kontrolleri sıkı tutarak girişlerini zorlaştırıp sayının en aza indirgenmesini istiyor. Pek kimse Macaristan'da kalmaya niyetli değil, çoğunluğun nihai hedefi Almanya'ya ulaşmak ve mülteci başvurusunu orada yapmak. Bunun sebebi de başvuruyu nerede yaparsan, o ülke değerlendiriyor. Normalde Dublin anlaşmasına göre, AB içinde girilen ilk ülkede bu başvuru yapılmalı ama sınır ülkeleri bunaldığı için bunu uygulamıyorlar, Almanya da bu kurala uymadan gelen mültecileri sınırdışı etmeyi bıraktı bir süredir. Kanunlar şu an için uygulanmıyor. Macaristan, Slovakya gibi ülkeler kültürel olarak bu Müslüman mültecilere sıcak değiller. İngiltere ve Fransa gibi büyük ülkelerin, milyonları bulan Müslüman nüfuslarını entegre etmede yaşadıkları sorunlar, ufak ve görece fakir Hıristiyan ülkelerini iyice korkutuyor ve halkı sağcı popülistlerin kucağına itiyor. Mültecilerin çok iyi koşullarda olmadığı ve zorluklarla hayata tutundukları apaçık ortada, ancak bir karşılaştırma yapılacak olursa Macaristan hükümetinin politikaları ve mültecilere bakış açısı ile mültecilerin Avusturya ve Almanya ülkelerine ulaşma çabası anlaşılabilir bir durumdur. Avrupa Birliği kendi aralarında müşterek bir göçmen politikasının var olmadığını, üye ülkelerin göçmenlere uyguladığı davranışlarının bir standardının olmamasından da kolayca fark edilebilir. Mültecilerin yaptıkları sığınma taleplerindeki kabullerin her ülkede farklı oranlarda olması ve mültecilerin en temel ihtiyaçları olan barınma ve sağlık hizmetlerinden faydalanmada yaşadığı dengesizlikler bu durumu açıklamaktadır.

Son iki yıla kadar mülteci sorunu Türkiye, Lübnan ve Ürdün'ün etrafında oluşan bölgesel bir sorun olarak düşünülmekteydi. Türkiye'den Yunanistan'a geçen ve diğer Avrupa Birliği ülkelerinin Yunanistan'ı, mülteci krizinde desteklememesi sonucu, mültecilerin "Balkan rotası" takip ederek kuzey bölgelerine geçiş yapmalarına imkân vermesi sonrası Macaristan'da biriken çok sayıda mülteci, bu krizin, en başta esas güç Almanya ve tüm Avrupa kıtasının sorunu olmasına sebebiyet vermiş oldu. Bu yaşanan gelişmeler neticesinde göçmen sorunu 2015 yılı yazının başlangıcından itibaren Türkiye, Almanya ve Avrupa Birliği arasında üçlü müzakerelerin gündemi olmaya başladı.

Mülteci sorununun yanında Avrupa'da meydana gelen terör eylemleri sonrası Avrupa Birliği ülkeleri mülteci krizini ciddi bir şekilde güvenlik bakımından değerlendirip politika geliştirmeye başladılar. Tüm bunların yanında, sürekli yükselen mülteci sayısı ve IŞİD'in terörist eylemleri sonucunda aşırı sağ görüşün İslam ve mülteci karşıtı görüşleri Avrupa toplumlarında benimsenmeye ve yükseliş göstermeye başladığını gözleyebiliriz. Aşırı sağ ve İslam karşıtı görüşün hızla kabul görmeye başlamasının yükselişinin iki büyük tehlikeye sebep olacağı düşünülebilir. İlk olarak İslam karşıtlığının yükselmesi ve Müslümanların ayrımcılığa uğraması sonucu Avrupalı Müslümanın radikalleşmesi; ikinci tehlike ise aşırı sağın toplum tarafından kabullenilmesinin önüne geçmek isteyen ana akım partilerin artış trendi gösteren ırkçı demeçleri benimsemeleridir. Suriye krizinin başlamasından bu yana, bilhassa göçmen sorununun 2015 yazından itibaren AB'yi etki etmeye başlamasıyla aldığı

fevri ve geleceğe yönelik olmayan tepkiler göçmen krizi karşısında hazırlıksız olduğunu besbelli gözler önüne sermektedir.

Türkiye, Suriyeli sığınmacılara karşı 2011 yılından beri gerek açık kapı politikasını sürdürmesi gerekse de dünya kamuoyunun dikkatini Suriye’de yaşanan katliama çekmeye çalışan söylemi ile bütün dünyaya örnek olabilecek bir tavır sergilemiştir. Sığınmacı kabulü sırasında sığınmanın geçici olacağı fikriyle hareket edilmesi krizin iyi organize edilememesine ve bununla beraber çeşitli sorunlarla karşılaşılmasına neden olmuştur. Beş yıl geride bırakıldıktan sonra mülteci krizinin artık daha sistematik bir şekilde yönetiliyor olması gerekir. Elbette iyiye doğru bir gidişat olmakla birlikte çözülmeyi bekleyen büyük sorunların olduğu yadsınamaz bir gerçektir. Atılacak adımlarda Türkiye’ye sığınan Suriyelilerin savaş sona erse de büyük yıkımın ardından ülkelerine dönmelerinin düşük bir ihtimal olduğu gerçeği göz önünde bulundurulmalıdır. Bu açıdan Türkiye’nin yapması gereken en önemli şey misafirlik söylemini terk ederek sığınmacıların hukuki statüsünü netleştirip ve bütün toplumun birlikte uyum içerisinde yaşamasını sağlayan bir çözüm geliştirmektir. Can güvenliği endişesiyle ülkelerini terk etmek durumunda kalmış insanların sığındıkları ülkede sahip olacakları hukuki statüyü ait oldukları topraklara göre belirlemek insan hakları ve ahlak açısından sorgulanmaya açıktır. Birkaç maddeyle sınırlandırılmayacak olsa da yapılması gereken belli başlı şeyler şu şekilde özetlenebilir:

- Devlet kurumları ile birlikte Sivil Toplum Kuruluşlarının daha aktif olacağı göç yönetimi örgütlenmesi ve birimi oluşturulmalıdır.
- Savaşın etkisiyle ülkemizde oluşan gergin havayla başlayan ayrıştırıcı ve kutuplaştırıcı siyasi söylemlerin son bulması gerekmektedir. Bu üslup fayda getirmemekle birlikte topluma da zarar vermektedir.
- Yapılacak uygulamaların sistemli ve kontrollü bir şekilde yürütülebilmesi için şehirlere dağılmış olan Suriyeli sığınmacılar kayıt altına alınmalıdır
- Suriyeli sığınmacıların resmi yollardan çalışabilmelerine yönelik hukuki bir alt yapı oluşturulmalı ve suiistimallerin önüne geçecek bir kontrol mekanizması geliştirilmelidir.
- Okul çağındaki sığınmacılar eğitimden mahrum kalmamalı ve eğitim sırasında karşılaştıkları sorunlar çözüme kavuşturulmalıdır.
- Kamplarda ve kamp haricinde yaşamaya çalışan mültecilere için sosyal yardımların sistemli ve düzenli bir uygulamaya sokulması gerekmektedir.
- Mültecilere yerleştirildikleri bölgedeki halkın kültürü tanıtılmalı ve uyumlu bir şekilde yaşanılması hususunda oryantasyon sağlanmalıdır.
- Yapılan düzenlemeler neticesinde sığınmacılar hak ve yükümlülükleri hususunda bilgilendirilmeli ve maruz kaldıkları insan hakları ihlallerinde başvurabilecekleri ilgili bir merkez oluşturulmalıdır.

- Toplum sığınmacılarla birlikte yaşama konusunda bilinçlendirilerek sığınmacıların maruz kaldığı dışlanma, istismar edilme ve ırkçılık gibi nefret söylemlerinin giderilmesi için çalışmalar düzenlenmelidir.
- Yapılan bu zorunlu göç neticesinde yaşanabilecek olası psikolojik olumsuzlukların önünü kapamak adına mülteci sorunlarıyla ilgili kurumlar, göç idaresi ve yerel yönetimlerle ortak çalışma içerisinde uyumlaştırma çalışmaları yapılmalıdır. Olumsuz etkilenmiş olan travmatik derecede psikolojik rahatsızlık yaşayan bütün göçmenlerin rehabilite edilmesine yönelik kurumların sayısının artırılması gerekir.
- AB ülkeleri ve Türkiye arasında fikir ve proje birliği ile mahalli idarelerin, göçmenler dâhil olmak üzere bölge topluluğunun, devlet kurumlarına, mesleki eğitim kurslarına, kültürel etkinliklere, konutlara, kent konseylerine, okullara ve kent hayatının bütün yönlerine müşterek bir biçimde katılımları için çalışmaları gerekir.
- Gelen bütün Suriyeli mültecilerin kaydının tutulup geleceğe yönelik bir plan hazırlanıp uzun vadeli eğitim hizmetlerinin başlatılması gerekir. Mültecilerin büyük çoğunluğunun genç ve çocuk yaştan oluşması değerlendirilerek nitelikli işçi birey ve entelektüel güç haline gelmeleri için eğitimler verilmeli ve ülkenin geleceğine yönelik planlamalarda yer verilmelidir.
- WHO'ya göre, kötü yaşam koşulları nedeniyle, Sıtma, Şark Çıbanı, Çocuk Felci, Tüberküloz, Kızamık, Tifo ve Bruselloz gibi bulaşıcı hastalıklar Suriyeli mültecilerde görülmektedir. Bulaşıcı hastalıkların yayılmasını önlemek için mültecilere sağlık taraması yapıp gerekli müdahalelerde bulunulmalıdır.

Toplumsal değerlere özen ve önem göstererek, nefret ve toplumsal çatışmalara imkân vermeden mültecilerin yerleşim bölgelerine adaptasyonunu kolaylaştıracak politikaların geliştirilmesi gerekmektedir. Bu hususta toplumsal kabulün ve adaptasyonun sağlanmasına yönelik en önemli konu olarak eğitim ön plana çıkmaktadır. Sosyal uyum konusunda eğitimin birinci öncelikli olarak ele alınması hem Suriyelilerin taleplerinin karşılanması hem de toplumunun yüksek kabul oranı nedeniyle uygulanabilir bir politika olarak görülmektedir. Bu başlık altında çocuk ve gençlerin eğitiminin yanında adaptasyonu hızlandıracak, mültecilere dil eğitimine de öncelikli olarak hassasiyet gösterilmesi gerekmektedir. Erişkin ve aile geçindiren bireylerin kendilerini etkin bir biçimde ifade edebilmesi ve iş bulup çalışabilmeleri için dil öğrenmeye ihtiyaçları olacaktır. Diğer bir önemli husus ise toplumun da hassasiyetinin yüksek olduğu istihdam konusudur. Adaptasyon sürecinde en önemli ve hassas konulardan biri olan çalışma hayatına katılım özenli ve incelikli çalışmalar neticesinde güvenli bir şekilde uygulanabilir ekonomik dengeyi sağlayabilecek şekilde hayata geçirecek politikalar üretilmelidir.

KAYNAKÇA

- AFAD. (2015). Barınma Merkezlerinde Son Durum.
<https://www.afad.gov.tr/tr/25296/Suriye-Raporlari> 16.04.2017
- Aksoy, Z. (2012). Uluslararası Göç ve Kültürlerarası İletişim. *Uluslararası Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 20(5). (293-303).
- AlJazeera Turk; (2015), Mülteciler Macaristan'dan Avusturya'ya Yürüyor.
<http://www.aljazeera.com.tr/haber/multeciler-macaristandan-avusturyaya-yuruyor>
08.07.2017.
- Ayaz, E. (2013). Arap Baharı Sonrası Dönemde Avrupa Birliği'nin Ortadoğu ve Akdeniz Politikalarının Geleceği ve Türkiye'nin Rolü. *Sosyal Bilimler Dergisi*. 1(6). (65-78).
- Bayraklı, E ve Keskin, K. (2015). Türkiye Almanya ve AB Üçgeninde Mülteci Raporu. *SETA Raporu*. 143. (8-30).
- Bayraktar, R. (2013). Zorunlu Göçten Ulus-Ötesi Yurttaşlığa. *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*, 24(12). (109-126).
- BBC. (2015). Hangi Avrupa Ülkesi Kaç Suriyeli Kabul Etti.
https://www.bbc.com/turkce/haberler/2015/06/150615_suriye_multeci_avrupa
16.05.2018.
- Bitkal, S. (2014). Ulus ötesi Göçler ve Mülteci Sorunu: Suriye Örneği.
<http://akademikperspektif.com/2014/09/12/ulusotesi-gocler-ve-multeci-sorunu-suriye-ornegi/> . 25.09.2017.
- Boz, D. (2016). Dış Göçler Olgusu ve Etkisi. *Sosyoekonomi*, 24(30). (147-153).
- CNN Turk. (2015). Almanya ve Avusturya Mültecileri Kabul Etti.
<https://www.cnntrk.com/dunya/almanya-ve-avusturya-suriyeli-multecileri-kabul-etti> ,
08.07.2017.
- Canpolat H. (2015). Küresel Göç ve Türkiye'nin Göç Politikalarının Gelişimi.
https://www.researchgate.net/publication/291519183_KURESELGOC_VE_TURKIYE_NIN_GOC_POLITIKALARININ_GELISIMI. 25.05.2018.
- Çağlayan, S. (2006). Göç Kuramları, Göç ve Göçmen İlişkisi. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*. 17. (68-91).
- Çandar, C. (2014). Suriye: Arap Baharının Arap Devrimine Dönüşme Durumu.
https://tr.boell.org/sites/default/files/downloads/cengiz_candar_1.sayi_tr.pdf ,
25.06.2017.
- Deniz, T. (2014). Uluslararası Göç Perspektifinde Türkiye. *Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 18. (175-204).
- Denselow, J. (2015). *Avrupa'nın Suriyeli Mülteci Korkusu*.
<http://www.aljazeera.com.tr/gorus/avrupanin-suriyeli-multeci-korkusu> , 25.09.2017.
- Deutsche Welle. (2017). <http://p.dw.com/p/2aM5C> , 09.07.2017.
- Ekinci, M.U. (2016). Türkiye-AB Geri Kabul Anlaşması ve Vize Diyalogu. *SETA Raporu*. (9-87).

- Ercan, M. (2016). Mülteci Krizi Bağlamında Türkiye-AB İlişkileri ve Geri Kabul Anlaşması. *Bölgesel Çalışmalar*. 1(1). (1-22).
- Erdoğan, M. (2016). Avrupa'da yaşanan 'mülteci' krizi değil 'insanlık' krizi. <http://aa.com.tr/tr/analiz-haber/avrupada-yasanan-multeci-krizi-degil-insanlik-krizi/660204> , 17.09.2017.
- Eurostat. (2014). Eur's Migrant Crisis. <https://eurasiangeopolitics.com/europes-migrantrefugee-crisis/>, 25.05.2018.
- Gökbayrak, Ş. (2008). Uluslararası Göç ve Kalkınma Tartışmaları: Beyin Göçü Üzerine Bir İnceleme. *Ankara Üniversitesi SBF Dergisi*. 66(3). (65-82).
- Gözüm, K. *Uluslararası Göç Ve Gelişmekte Olan Ülkelere Etkisi: Türkiye Örneği*. Yayınlanmayan Yüksek Lisans Tezi. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İktisat Anabilim Dalı. Konya.
- Güçer, M., ve Karaca S. ve Dinçer B. (2013), Sınırlar Arasında Yaşam Savaşı Suriyeli Mülteciler. *Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu Raporu (Rapor no:13-04)*, (7-69).
- Güleç, C. (2015). Avrupa Birliği'nin Göç Politikaları ve Türkiye'ye Yansımaları. *Tesam Akademi Dergisi*. 2(2). (81-100).
- Güllüpinar, F. (2012). Göç Olgusunun Ekonomi-Politiği ve Uluslararası Göç Kuramları Üzerine Bir Değerlendirme. *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*. 4(2). (53-85).
- Günay E., Atılgan D. ve Serin E. (2017). Dünya'da ve Türkiye'de Göç Yönetimi. *Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 2(7). (37-60).
- Güreşçi, E. ve Yurttaş, Z. (2008). Kırsal Göçün Nedenleri ve Tarıma Etkileri Üzerine Bir Araştırma: Erzurum İli İspir İlçesi Kırık Bucağı Örneği. *Tarım Ekonomisi Dergisi*. 14(2). (47-54).
- Harunoğulları, M. (2016). Suriyeli Sığınmacı Çocuk İşçiler ve Sorunları: Kilis Örneği. *Göç Dergisi*, 1(3). (29-63).
- Hopyar, Z. (2016). Avrupa'nın Mülteci Politikası. *Uluslararası Politik Araştırmalar Dergisi*. 2(3). (60-67).
- INTERNATIONAL MIGRATION REPORT. (2015). http://www.un.org/en/development/desa/population/migration/publications/migrationreport/docs/MigrationReport2015_Highlights.pdf , 07.09.2017.
- Janning, J. (2016). Zorlu Bir Sorun Olarak Mülteci Krizi. <https://www.deutschland.de/tr/topic/politika/almanya-avrupa/zorlu-bir-sorun-olarak-multeci-krizi> ,08.07.2017.
- Kadıoğlu M. (2012). Türkiye'de İklim Değişimi Risk Yönetimi. *Türkiye'nin Birleşmiş Milletler İklim Değişikliği Çerçeve Sözleşmesi'ne İlişkin İkinci Ulusal Bildirimi Hazırlık Faaliyetlerinin Desteklenmesi Projesi*. (1-152).
- Karkın, V., Yazıcı, E. (2015). Arap Baharının Suriye'ye Yansımaları ve Türkiye'ye Sığınan Mülteciler. *21. Yüzyılda Eğitim Ve Toplum Eğitim Bilimleri Ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*. 4(12). (201-213).

- Kaypak, Ş. ve Bimay, M. (2016). Suriye Savaşı Nedeniyle Yaşanan Göçün Ekonomik ve Sosyo-Kültürel Etkileri: Batman Örneği. *Yaşam Bilimleri Dergisi*, 1(6). (84-110).
- Kıran, A. (2014). Arap Baharı, Suriye ve Demokratik Dönüşüm Beklentileri. *Muş Alparslan Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 1(2). (97-115).
- Kıbaroğlu, M. (2011). Arap Baharı ve Türkiye. *ADAM AKADEMİ*. 2. (26-36).
- Koçak, Y. ve Terzi, E. (2012). Türkiye’de Göç Olgusu, Göç Edenlerin Kentlere Olan Etkileri ve Çözüm Önerileri. *Kafkas Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 3(3). (163-184).
- Kutgi, H. (2016). Türkiye ve Avrupa’nın Suriyeli Sığınmacılara Yaklaşımı. *İlke İlim Kültür Eğitim Derneği*. 4. (1-13).
- NTV. (2015). İtalya’da Kaptansız Gemi Alarmı. <https://www.ntv.com.tr/dunya/italyada-kaptansiz-gemi-alarmi%2ceC3eD47oMU6NOQZw567fLQ> . 12.07.2017
- Pirinççi F. (2015). Avrupa’nın Suriyelilerle İmtihani. *ORSAM Bölgesel Gelişmeler Değerlendirmesi*. 30. (1-20).
- Sağlam, S. (2006). Türkiye’de iç göç olgusu ve kentleşme. *Türkiyat Araştırmaları Dergisi*. 5. (34-44).
- Sayın, Y. (2016). Arap Baharı Süreci ve Sömürgelerin Çözülmesi. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*. 18(30). (65-70).
- Sayın, Y., Usanmaz, A. ve Aslangiri, F. (2016). Uluslararası Göç Olgusu ve Yol Açtığı Etkiler: Suriye Örneği. *KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi*. 18(31). (1-12).
- Somuncu, B. (2006). *Türkiye’nin Avrupa Birliğine Tam Üyelik Sürecinde Uluslararası Göç Politikası*. Yayınlanmayan Yüksek Lisans Tezi. Dokuz Eylül Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. İzmir.
- Sürüel, T. (2008). *Göç ve Sosyal Dışlanma İlişkisinin Sosyal Politika Açısından Analizi (İstanbul-Sultanbeyli Örneği)*. Yüksek Lisans Tezi, Kocaeli Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Çalışma Ekonomisi ve Endüstri İlişkileri Ana Bilim Dalı. Çalışma Ekonomisi Bilim Dalı. Kocaeli.
- Şahin, O. (2016). Suriyeli Mültecilerin Durumu ve Dağılımı. <https://www.stratejikortak.com/2016/04/suriyeli-multecilerin-sayisi.html> , 20.06.2017.
- Şen, M. (2014). Türkiye’de İç Göçlerin Neden ve Sonuç Kapsamında İncelenmesi. *Çalışma ve Toplum*. 40. (231-255).
- Şimşek, M. (2006). *Beşerî Sermaye ve Beyin Göçü Kapsamında Türkiye*. İstanbul. Ekin Yayınevi.
- Taş, Y. ve Özcan, S. (2017). Göç ve Göçmen Sorunlarının, Sosyal Politikalar Bağlamında Analizi. *HAK-İŞ Uluslararası Emek ve Toplum Dergisi*. 7(17). (36-54).
- Taşçı, F. (2009). Bir Sosyal Politika Sorunu Olarak Göç. *Kamu-İş*. 10(4). (177-204).
- Tekin, F. (2011). Kültürel Travma Olarak Zorunlu Göç. *Selçuk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*. 25. (91-100).

- Tekeli, İ ve Erder L. (1978). *Yerleşme Yapısının Uyum Süreci Olarak İç Göçler*. Hacettepe Üniversitesi Yayınları. Ankara
- Topçuoğlu, R.A. (2016). Göç Yazınındaki Düzenli ve Düzensiz Göç Kavramları: İnsan Hakları Temelinde Bir Kavramsal Sorgulama. *İnsan Hakları Yıllığı*. 34. (1-20).
- Tunç, A. Ş. (2015). Mülteci Davranışı ve Toplumsal Etkileri: Türkiye’deki Suriyelilere İlişkin Bir Değerlendirme. *Tesam Akademi Dergisi*. 2(2). (29-63).
- Tüfekçi, Suat. (2002). *Kırsal Kesimlerden Büyükşehirlere Göç ve Göçün Aile Yapısında Meydana Getirdiği Değişiklikler İstanbul Örneği*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Süleyman Demirel Üniversitesi. Isparta.
- Tümtaş, S. ve Ergun, C. (2016). Göçün Toplumsal ve Mekânsal Yapı Üzerindeki Etkileri. *Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*. 4(21). (1347-1359).
- UNHCR. (2016). Total Accepted Applicants. <https://data2.unhcr.org/en/situations/syria> 15.02.2017.
- Ünal M. C. (2017). Arap Baharı Sonrası Avrupa Komşuluk Politikasının Geleceği. *Ankara Avrupa Çalışmaları Dergisi*. 2(16). (147-170).
- Ünal, S. (2014). Türkiye’nin Beklenmedik Konukları: ‘Öteki’ Bağlamında Yabancı Göçmen ve Mülteci Deneyimi. *Zeitschrift für die Welt der Türken*. 6(3). (65-89).
- Yıldırım, K. (2007). Göçün Aile Üzerindeki Etkisi. *ICANAS*.
- Yılmaz, A. (2014). Uluslararası Göç: Çeşitleri, Nedenleri ve Etkileri. *International Periodical For The Languages, Literature and History of Turkish or Turkic*. 9(2). (1685-1704).
- Ziya, O. (2012). Mülteci Göçmen Belirsizliğinde İklim Mültecileri. *TBB Dergisi*. 99. (230-240). <http://orsam.org.tr/orsam/DPAnaliz/13861?dil=tr> , 15.05.2018

ÖZGEÇMİŞ

03.09.1990 yılında Hatay'da doğan Hakan YILDIZ, İlköğretimi Turunçlu Mustafa Kemal İlköğretim Okulunda, liseyi de Antakya Lisesinde bitirdi. 2013 yılında Çanakkale 18 Mart Üniversitesi bölümünden mezun oldu. 2015 yılının Şubat ayında Yalova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde Sosyal Politika tezli yüksek lisans programına başladı.

EKLER

EK 1.ANKET FORMU

- 1) Bu ülkeye nasıl geldiniz?
 - a) Kaçak
 - b) Sığınma talebi
 - c) Devlet kabulü
 - d) Uluslararası organizasyon
- 2) Bu ülkeye ne zaman geldiniz?
 - a) 1 yıldan az
 - b) 1 yıldan fazla
 - c) 3-5 yıl
 - d) 5 yıldan fazla
- 3) Bu ülkede nasıl geçiniyorsunuz?
 - a) Çalışıyorum
 - b) Kilise yardımı
 - c) Sosyal yardım
 - d) Dernek yardımları
- 4) Ne kadar yardım alıyorsunuz? (€)
 - a) 500 veya daha az
 - b) 500 veya daha fazla
 - c) 1500-2000
 - d) 2000 veya üzeri
- 5) Gıda veya giyim yardımı alıyor musunuz?
 - a) Evet
 - b) Hayır
- 6) Çocuk parası alıyor musunuz?
 - a) Evet
 - b) Hayır
- 7) Sağlık sigortasından faydalanıyor musunuz?
 - a) Evet
 - b) Hayır

- 8) Geçim sıkıntısı yaşıyor musunuz?
- a) Evet
- b) Hayır
- 9) Ev-kira yardımı alıyor musunuz?
- a) Evet
- b) Hayır
- 10) Bu ülkede eğitimden faydalanabiliyor musunuz?
- a) Evet
- b) Hayır
- 11) Nasıl bir yerde yaşıyorsunuz?
- a) Ev
- b) Yurt
- c) Kamp
- 12) Savaş bittiğinde ülkenize dönecek misiniz?
- a) Evet
- b) Hayır
- 13) Kültür ve entegrasyon problemi yaşıyor musunuz?
- a) Evet
- b) Hayır
- 14) Dil veya meslek kurslarından faydalanıyor musunuz?
- a) Evet
- b) Hayır
- 15) Hangi dili öğreniyorsunuz?
- a) Almanca
- b) İngilizce
- c) Macarca
- d) Fransızca
- 16) Devlet işçi kurumuna kayıtlı mısınız?
- a) Evet
- b) Hayır

17) Devlet tanıma durumunuz nedir?

- a) Vatandaş
- b) Oturum
- c) Geçici
- d) Mülteci

18) Devlet olanaklarından memnun musunuz?

- a) Evet
- b) Hayır

19) Ücretsiz eğitim hakkından faydalanıyor musunuz?

- a) Evet
- b) Hayır

20) Dinsel ve toplumsal ayrımcılığa tabi oldunuz mu?

- a) Evet
- b) Hayır